ЛЕМКІВЩИНА
LEMKIVSHCHYNA

РІК XXVIII, Ч. 4 (111) ЗИМА – 2007 – WINTER VOL. XXVIII, No. 4 (111)

НАША ЦІЛЬ: ВІДРОДЖЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ, ЗАХІДНЬОГО БАСТІОНУ УКРАЇНИ

OUR MOTTO: REBIRTH AND PRESERVATION OF LEMKIVSHCHYNA, THE WESTERN STRONGHOLD OF UKRAINE

ЛЕМКІВЩИНА

LEMKIVSHCHYNA

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ
PUBLISHED BY ODLWU, INC.

РІК XXVIII, Ч. 4 (111) ЗИМА – 2007 – WINTER VOL. XXVIII, No. 4 (111)

ЗМІСТ

Святочні побажання 1
З. Галькович. Підсумки останніх 8 років 1
Різдвяна містерія 3
В. Тюн. Свят-Вечір і Різдво в Західній Лемківщині 4
І. Любчик. Особливості становлення національної ідентичності лемків в контексті етнополітичних процесів наприкінці XIX ст. – 30-их рр. XX ст. 6
На актуальні теми: **З. Львоскі.** На маргінесі одної конференції 9
Б.-І. Антонич. Забута земля 10
До 60-ліття акції "Вісла": **В. Шляхтич.** Вшанували жертв Явожна 12
В. Шляхтич. Явожно 13
Посвячення пам'ятника репресованим 14
60 років бою на Хрещатій 14
Lemkivshchyna: **R. Lisovich.** Immigrants from Lemkivshchyna and the UNA ... 15
Letter to the Editor (**S. Katchmar**) 19
Наші Ювілярі: **П. Лопата.** Лемківська трійця 20
Г. Ковалевич. Спогади у вісімдесятиліття 22
Г. Ковалевич. Син Іван 23
Бюлетень СФУЛО: **П. Лопата.** Трохи з життя Об'єднання Лемків Канади 25
Відійшов у Вічність Іван Майчик 27
З життя організацій
Г. Семеняк. Золотий Ювілей 3-го Відділу ООЛ в Пассейку, Н.Дж. 28
Надіслані книжки 30
Відійшли у Вічність: **М. Гой.** Св. п. Олена-Леся Гой 30
Г. Скомська. Св. п. Ева Гарайда 31
С. Гованський. Св. п. Стефан Курило 32

***На обкладинці**: Милик, Новий Санч, Лемківщина. Церква свв. Кости і Дем'яна, 1813 р.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Марія Дупляк (гол. редактор), *Павло Лопата*

EDITORIAL BOARD:
Marie Duplak (Editor-in-chief), *Pavlo Lopata*

Мистецьке оформлення обкладинки Михайла Черешньовського
Cover design by Mykhailo Chereshniovskyi

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Зенон Галькович	голова
Стефан Гованський	1-ий заст. голови і музейний реф.
Зенон Войтович	2-ий заст. голови
Анна Войтович	секретар
Стефан Косцьолек	фінансовий

РЕФЕРЕНТУРИ

Марійка Дупляк	зовнішні зв'язки
Василь Гаргай	організаційна
Іван Завада	допомогова
Андрій Хомик	культ.-освітня
Діяна Гованська	пресова
Петро Вислоцький	господарча

ВІЛЬНІ ЧЛЕНИ

Іван Філь, Петро Лукачин, Василь Панчак
Теодор Пиж, Іван Сорока, Стефан Малиняк
Володимир Блажейовський, Меланія Мак
Іван Суховацький

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Стефан Капітула	голова
Павло Гира, Богдан Кікта	члени

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Юліян Котляр	голова
Іван Васічко, Петро Русинко	члени

Адреса Крайової Управи ООЛ:
ODLWU, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, N.J. 07015-0007

Адреса Редакції й Адміністрації:
"Lemkivshchyna" Magazine
P.O. Box 7
Clifton, N.J. 07015-0007
USA
Fax: 973-574-8887 e-mail: duplak@aol.com

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.
1360 Clifton Ave., #402, Clifton, NJ 07012
Tel.: (973) 574-8800 Fax: (973) 574-8887
e-mail: computopr@aol.com

Із світлим празником Різдва Христового і Новим Роком!

Крайова Управа Організації Оборони Лемківщини в Америці

вітає

Ієрархів Українських Церков, український нарід на Рідних Землях і в діяспорі, проводи українських організацій і установ.

Сердечні вітання шлемо
Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань та її складовим організаціям, Управам Відділів та всьому членству Організації Оборони Лемківщини в Америці.

Христос Народився!

ПІДСУМКИ ОСТАННІХ 8 РОКІВ

Ось, пройшло вже 8 років як XXV Крайовий З'їзд Делеґатів ООЛ обрав мене головою Крайової Управи Організації Оборони Лемківщини в Америці. Що було зроблено за той час?

Перш за все, ми відновили традиційну лемківську "Ватру" у Америці. Довголітній член та організаційний референт КУ Василь Гаргай взяв на себе обов'язки старости "Ватри". Він разом з членами управи – головами відділів східнього побережжя Америки успішно провели 8 великих імпрез. Перший заступник – Степан Гованський втілює в життя інтернетну сторінку ООЛ. Він разом зі своєю групою відповідає за технічну сторону проєкту. Зразу скажу, що нам бракує сміливців подавати дописи в інтернет про музей, про Фундацію Дослідження Лемківщини, про журнал "Лемківщина". Наш журнал видається вже 28 років і виходить 4 рази на рік. Недавно ми відзначили його 25-ліття та вихід у світ сотного ювілейного видання. З нагоди ювілею деякі відділи проспонсорували видання одного числа журналу. Довголітня редакторка "Лемківщини" Марійка Дупляк тримає журнал на пристойному рівні і з великою любов'ю до лемківської справи. Сьогодні можна ствердити, що наша "Лемківщина" та орган СУА "Наше Життя"

– 2 журнали, які безперебійно виходять вже більше 25 років.

Пресова референтура успішно справляється з покладеними на неї обов'язками. Дуже часто можна знайти інформації з життя ООЛ, її відділів як дописи, оголошення в газетах тощо. Хочу відмітити, що за останні 8 років появилося 418 різних статтей про нас у різних пресах, в тому числі і за кордоном. Діяна Гованська робить дописи до англомовної преси з метою, щоб про нашу діяльність знали і наші діти, внуки, правнуки, для котрих англійська мова є рідною.

Фінансова референтура (референт Стефан Косцьолек) добилася для ООЛ звільнення від податків.

В цілому, наші доходи є скромними. Все, що отримуємо для діяльности КУ поступає з коляди. За останні 8 років загальний обсяг допомоги уділеної ООЛ досягає 100 тисяч долярів. Гроші були відіслані на рідні землі, для потреб церков, шкіл, окремих інституцій. За бажанням членів ООЛ Крайова Управа збудувала каплицю-пам'ятник жертвам акції "Вісла". За короткий час було зібрано близько 100 тисяч долярів. Фундамент було закладено на оселі СУМ в Елленвілі і освячено Патріярхом Любомиром Гузаром. Посвячення каплиці провели спільно єпископ Василь Лостен (УКЦ) та митрополит Антоній (УПЦ).

Останній звітно-виборний XXVII З'їзд ООЛ проведено у Йонкерсі, Н.Й. Слово, на святочному бенкеті проголосив президент Світового Конгресу Українців Аскольд Лозинський. Одним з головних доручень з'їзду новообраній управі було завдання гідно відмітити у 2007 році 60-ту річницю акції "Вісла". Хочу підтвердити, що організація відмінно справилася з завданням. У свою чергу, в 2007 році Український Конґресовий Комітет Америки зі своєї сторони звернувся з проханням до громади вшанувати ті страшні дні з історії українського народу. У всіх відділах ООЛ пройшли панахиди та академії з участю місцевих українських громад. Головне відзначення відбулося під час 7-ої Ватри на Оселі СУМ. З цього приводу, газета *Національна трибуна* видала окреме число з 8-сторінковим додатком про акцію "Вісла".

Багато доброго зроблено для громади, а ще більше роботи чекає на нас у майбутньому. Але у всякій справі є свої недоліки. Серед них деякі хочу навести.

Відділи погано розширюються. Немає припливу нових членів. Навколо багато людей, але мало хто хоче приєднатися до громадської роботи. Управи відділів стали пасивними. Для розвитку нам потрібні нові члени, нові ідеї та результати. Дуже прикро, що з відходом голови, відділ перестає існувати. І це для нас характерно.

Наш журнал "Лемківщина" видаєтья накладом 1000 примірників для потреб членства і громади. Через складну фінансову ситуацію ми були змушені підняти річну передплату до 20 дол. Зразу ж почулися нарікання. Але ж доходи зменшуються і їх потрібно поповнювати. Добрим прикладом може служити зорганізована одним відділом група людей, котра відіграла "Вертеп" та принесла в касу добру підтримку.

В час відзначення 60-ліття акції "Вісла" вищі церковні чини винесли доручення не правити в неділю, 29 квітня, панахиду за жертвами.

І наприкінці, б'є тривогу те, що так зване "русинство" знову блукає між лемками Польщі, Словаччини та навіть знаходить підтримку серед декого з лемків в Україні.

Шановні брати і сестри лемки!

Пам'ятаймо, що ми є перш за все – українці. У 1946 році Сталін передав наші землі, що були частиною України, до Польщі. Це був перший крок до знищення нашої тисячолітньої історії, традицій, культури, церкви... Ми, котрі дбають про цей клаптик української землі, не можемо іти на компроміс з "русинством". А, що сказав польський консул у Львові 5-го травня: "Польський уряд займається лемками у Польщі – ми їм даємо їхні церкви та фінансуємо часопис...". Але ми не польські крілики, яким дають конюшину та моркву!

Бажаю всім
веселих Свят та щасливого Нового Року!

Зенон Галькович, голова ООЛ.

Різдвяна містерія

Іван Ірлявський

У СВЯТ-ВЕЧІР

Летять роки... І знов, як сон,
Як бачене давно обличчя,
Навіє спогадів вогонь
Цей вечір таємничий.

Ах, скільки радощів старих,
Затаєних та незабутих,
Не збили нам прудкі вітри
Ані завії люті.

В душі, наповненій чуттям,
Далекі загоряють свічі,
А дзвони грають – як і там –
В твоєму серці тричі.

І рветься думкою в туман
Крізь далечини невідомі,
Туди, де манить рідний храм
Та світло твого дому.

І бачим молодечий шлях
В село снігами над рікою,
На нім лишила ти в снігах
Дитинство з колядою.

Летять роки... І знов, як сон,
Як бачене давно обличчя,
Навіє спогадів вогонь
Цей вечір таємничий.

Ганна Черінь

ПІД СНІГОМ

Обмерзло взорами вікно,
Затих, заснувши, сніг.
Дивлюсь крізь біле волокно
У лябіринт доріг.

Дивлюсь крізь крижмо крижане
На збір горбатих гір.
То ж звідти завтра прижене
Вітрів шалений вир...

Засохли стебла комиша,
Трава в землі – жива.
Сповита тишею, душа
Спокійно спочива.

Ввесь білий світ, мов білий квіт
В дрімоті сніговій.
А в мене в серці заповіт
Загорнений в сувій...

Судилась нам і радість стріч,
І тоскний біль прощань.
Та не погасне вічний клич
До творчости, до знань –
І до змагань!

О, рідний краю, тільки ти
Думок моїх магніт.
З тобою в серці легко йти
В безмежний білий світ.

Василь Хомик

У ЩЕДРИЙ ВЕЧІР

На столі в нас сіно,
На обрусі – свічка,
За столом родина
Красна-невеличка.
Молимось святково
За благо родини,
За красу й обнову
Неньки Лемківщини.

В небі зірка сяє,
А вогонь – у печі,
Наш дідусь бажає,
Щастя в щедрий вечір.

Будем веселитись,
Страви смакувати,
потім знов молитись
Й радо щедрувати.

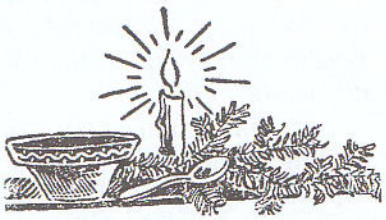

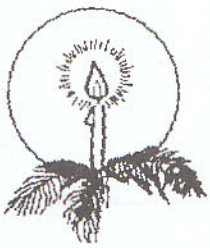

Богдан-Ігор Антонич

ЗИМА

Кравці лисицям хутра шиють,
вітри на бурю грізно трублять.
О, Боже, стережи в завію
і людські, і звірячі кубла.

У сто млинах зима пшеницю
на сніг сріблясто-синій меле.
Назустріч бурі ніч іскриться,
привалюючи небом села.

Богдан-Ігор Антонич

СВІЧКА

В малій кімнаті стіни, наче руки,
тримають полохливу тишу в жмені.
Сіріють тіні просиво-зелені,
самітна свічка блимає зо скуки.

Шукають якісь далекі звуки.
А ґнотик, в восковім їздець стремені,
свої маріння топить дивні, безіменні,
мов стеарин, блідим вогнем ошуки.

І тухне, й знов палахкотить ясніше,
хоч все заснуло, хоч у сні все дише,
хоч палить власне тіло біло-срібне,

хоч нищить ніч його все нижче й нижче
й ним темряву, мов ґудзиком, застібне.
До свічки наше серце є подібне.

ВОЛОДИМИР ТЮН – "БЛУДНИЙ"

СВЯТ-ВЕЧІР І РІЗДВО В ЗАХІДНІЙ ЛЕМКІВЩИНІ

Між селами Чертіжне і Баниця, що в Західній Лемківщині, ростуть просторі ліси. К-р Бродич вибрав пригоже місце над селом Чертіжне для зимового постою сотні. Це була прикра гора, на яку важко було видряпатися. Добрий вид на околицю, добре місце для оборони. Там побудовано землянки, заготовлено харчі, – бараболю, муку, крупи й дещо м'яса та товщу. Наїдатися не було чим, але й голодувати не довелось. Тут зимувала одна чота сотні Бродича разом із тереновими працівниками ОУН.

Прийшов січень 1947 року. В горах Лемківщини випали великі сніги. Галуззя ялиць вгиналось під тягарем снігу. Навколо біло-біло, а сніг іскриться під сонцем. Чудовий краєвид. Та це тільки для ока. Для повстанців, це велика перешкода в перемаршах і в бойових походах.

Так застало нас Різдво Христове 7-го січня 1947 року. В навечір'я Різдва хлопці приготували ялинку, поставили в центрі, прикрасили шишками.

Біля ялинки помолилися, послухали побажань наших старшин та спожили святу вечерю. Не було ні дванадцяти страв, ні святкового стола. Не було й рідні, але був з нами Бог – новонароджений Ісус Христос. Була віра й завзяття, взаємна любов і дружність. Та була з нами наша рідна коляда. Тут у лісах, далеко від сіл, ми спільно колядували, звеселялись. Коляда нас єднала, підносила на дусі. Ми творили спільну повстанську родину. Та, таки хотілось бути з людьми – сісти з ними до спільного стола.

На прохання ройових та стрільців, командир дозволив нам піти в село. З великою радістю з'їжджаємо з прикрої гори вниз і маршуємо до села Чертіжне. Селяни ждали на нас, то ж ходили ми по хатах, віншували та спільно колядували. До табору повернулись над ранком.

На Різдво ми знову пішли з колядою до сусідніх сіл. Один рій пішов через кордон на Словаччину, бо й там живуть наші люди та святкують наше Різдво. І їм треба заколядувати, розвеселити їх. Виправа, хоч дальша і важка, глибокими снігами, була успішною. Пряшівські лемки-українці з радістю зустрічали несподіваних колядників. Гостили як своїх синів.

14-го січня 1947 року до сіл Ізби, Баниця й Чертіжне прибуло три батальйони польського війська. В селі Баниця закватирував спеціяльний відділ ОРМО (Охотніча Резерва Міліції Обивательскєй) з околиць.

Другого дня, о год. 9-ій ранку, вартовий повідомив, що польське військо посувається дорогою в нашу сторону. Командир вислав два рої, завданням яких було влаштувати засідку при дорозі. Решта зайняла кругову оборону, бо не було відомо, чи не буде наступу з другої сторони, а то й можливого оточення.

ВП та ОРМО не знали нашого місця квартирування. Повстанці підпустили польський відділ близько й сипнули на нього несподіваним вогнем та кинули кілька ґранат. Поляки налякались і поспішно відступили з раненими. Залишили сімох убитих. Прибуло більше війська.

Христос Народився! *Славім Його!*

Усім нашим шановним і дорогим читачам та дописувачам
шлемо найщиріші побажання благословених, здорових і веселих
Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року!

Редакція "Лемківщини"

Вояки УПА в селі Вислік Великий, Лемківщина, 1947 р.

Підготовлялась велика облава.

Наша частина пересунулась в напрямі лісів Свіржівської Магури. Важкий марш лісами й горами, глибокими снігами, тривав цілий день. Заночували в Магурі на снігу при палаючих вогнях.

Ранком ми почули голоси ворожих вояків, які йшли по наших слідах.

– Команда! На становища!

Залягаємо в снігах, а коли ворог наблизився, впала команда: "Вогонь!". Посипались повстанські кулі з крісів і кулеметів. Ворог заліг у снігах.

Один рій здержував наступ, решта сотні відступала. По годині ворог знову нас наздогнав. Тепер один рій здержував наступ переважаючих сил польського війська. Наші стрільці мусіли творити розстрільну й залягати в глибоких снігах.

Відступаємо дальше. Марш дуже утруднений. В лісах понад один метр снігу. Перший стрілець міг пройти без відпочинку яких 300 метрів – інші йшли за ним і пробивали стежку, розгортаючи сніг ногами, а то й руками.

Історія повторюється – по годині часу ворог знову нас доганяє. Тим разом командир наказав поставити міни на стежці. По якомусь часі ми почули вибухи мін, а вслід за цим – крики ранених. У нас стало веселіше. На одному з горбків займаємо оборонні становища, щоб відпочити, бо довгий марш виснажує всіх.

І, знову чути ворожу команду, вже видно ворожі ряди. Нагло заграли наші кулемети. Ворог стріляє навмання – чути крики ранених. Раптом, бій втих. Аж дивно. Наша стежа пішла прослідити. Дійшовши до місця, де були покладені міни, побачила кров, подерту одіж, більше нічого.

Вже повільним маршем пішли ми в напрямі сіл. Люди розповіли, що ВП від'їхало. Польські вояки говорили про великі сніги, які унеможливлюють боротьбу.

Сотня УПА к-ра Бродича вийшла щасливо з облав. Не було вбитих, ні ранених. Деякі стрільці обморозили ноги і вуха.

До весни ми не виходили з лісів, жили в снігах при вогнищах, часто міняючи постої.

В описаному різдвяному часі, в селі Святкова, квартирував надрайоновий провідник Роберт із референткою пропаганди Степовою та двома стрільцями. На донос сексотів, їх обступили в одній сільській хаті. Ціла група прорвалась щасливо, але відступаючи дорогою, попала під обстріл іншої частини ВП і ОРМО, що надійшла із села Бортне. Почався перехресний вогонь. Наші відступали потічком, постійно відстрілюючись. Вже вгорі, під лісом, була ранена Степова. Крикнула до Роберта: "Не лишайте мене!". Роберт взяв її під паху й ніс до лісу. Друга куля вбила її. Виснажений Роберт відстрілювався з автомата, але скоро скосив його ворожий кулемет.

Тіла Степової і Роберта, нових працівників новоствореного надрайону західньої Лемківщини, поляки похоронили при дорозі в селі Святкова й замінували. В пресі повідомлено, що вбито "головного ватажка".

"В рядах УПА". Збірка споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини. Нью-Йорк, 1999 р.

ІГОР ЛЮБЧИК

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЕМКІВ В КОНТЕКСТІ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НАПРИКІНЦІ XIX ст. – 30-их рр. XX ст.

Дослідження проблем національної ідентичності на сьогоднішній день стали особливо актуальними, а про їх важливість годі й сперечатись. Як зауважує Л. Нагорна, вони зачіпають смисложиттєві основи існування кожного народу.[1] Поняття національної ідентичності передбачає насамперед самобутність, історичну індивідуальність, та наявність популярної в масах національної ідеї.[2]

Дана проблема є особливо актуальною для етнографічної групи лемків. Адже ще й сьогодні окремі дослідники намагаються спекулювати на національній ідентичності цієї етнографічної групи. Тому на нашу думку існує потреба окреслити насамперед ті особливості в етнополітичному розвитку лемків, які в значній мірі визначали формування і становлення їх національної ідентичності.

Даній проблематиці в українській історіографії не присвячено спеціяльного дослідження. Ряд авторів порушують проблеми русинізму у закарпатській частині Лемківщини, серед яких О. Мишанич, Я. Пилинський, І. Ванат. Частково дану проблему намагався розглядати П. Магочій, а також польська дослідниця Є. Міхна.[3] Однак у двох останніх працях дана тема, на нашу думку, не отримала належного аналізу та оцінки.

Лемки – етнографічна група українського народу, яка географічно витіснана найдальше на захід і проживала на території від річки Попрад на заході до річки Сян на сході. У зазначений період лемки до 1918 р. перебували під владою Австро-Угорщини, а саме південна їх частина під угорським впливом, а північна під польським. Після національно-визвольних подій 1918-1919 рр. територія Лемківщини і надалі залишилась розділеною між Польщею та Чехословаччиною.

Наприкінці XIX – початку XX ст., коли серед українців Галичини спостерігається значне піднесення національного руху, на Лемківщині ці процеси були майже непомітні. Важке соціяльно-економічне становище лемків і як наслідок масова еміграція, були наслідком жахливої соціяльної структури суспільства. В. Гнатюк, який відвідав Пряшівщину писав, що в деяких селах Земплинського комітату залишилися лише жінки та діти, тому що чоловіки роз'їхались по світі за шматком хліба. У зв'язку з цим можна погодитись з І. Ванатом, що в українському національному питанні в Угорщині переважав до 1918 р. соціяльний компонент.[4] Складною залишилась ситуація і серед галицької частини лемків, де як писав Ю. Тарнович: "не було хати, щоб хтось з челяди не мандрував за море".[5]

Процес формування національної ідентичності лемків гальмував насамперед стан освіти. Зокрема у Горлицькому повіті на 89 громад, шкіл не було у 27, у Новосанчівському на 166 громад школи були тільки у 88.[6] При цьому зауважимо, що більшість існуючих шкіл були польськими.

Серед закарпатської частини лемків, школи з руською мовою навчання зникали з кожним

---

[1] Нагорна Л. Поняття "національна ідентичність" і "національна ідея" в українському термінологічному просторі // Політичний менеджмент, 2003, №2, ст. 16.

[2] Сміт Е. Національна ідентичність. К., 1944, ст. 150.

[3] Мишанич О. "Карпаторусинство", його джерела й еволюція у XX ст., Дрогобич, 1992, 54 с.; Пилинський Я. Карпаторусинізм: народження нової нації чи політична гра // Пам'ять століть, 1998, №5, с. 67-83; Ванат І. Політичний русинізм: коріння і паростки // Українські Карпати. Матеріяли міжнар. наук. конференції "Українські Карпати: етнос, історія, культура" (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.), Ужгород, 1993, 614 с.; Магочій П.Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848-1948), Ужгород, 1994, 295 с.; Michna E. Lemkowie. Grupa etniczna czy narod. Krakow, 1995, 147 c.

[4] Ванат І. Нариси новітньої історії українців Східної Словаччини. Кн. І, Пряшів, 1979, ст. 26.

[5] Тарнович Ю. Ілюстрована історія Лемківщини. Львів, 1998, ст. 177.

[6] Борковський А. Кілька заміток до справозданя кр. ради шк. за шк. рік 1908/9. // Діло , 1911, 10 січня.

роком, а на період Першої світової війни їх не залишилося жодної. Кількість учнів руської народності в державних школах на 1903 р. у лемківських комітатах була такою: Спишському – 0, Шаришському – 17, Земплинському – 63. Між ученицями вищих дівочих шкіл не було жодної русинки.[7] Мадяризація проводилась на підставі різних законів. Один з них відомий під назвою "Закон Аппоні" виданий у 1907 р. вимагав від усіх учнів країни, які закінчили четверту клясу початкової школи, знання мадярської мови.[8]

Звичайно, що така ситуація в галузі освіти не сприяла формуванню національної ідентичності не тільки серед простого люду, а й серед української інтеліґенції Лемківщини, та й власне появи самої інтеліґенції – як носія національної свідомості.

Відсутність належної кількості української інтеліґенції на Лемківщині, була черговою перепоною у національному освідомленню лемків. Ю. Тарнович з цього приводу зауважував: "було лиш кілька діяльних одиниць, які пр своїх силах робили освідомлюючу роботу. Але цих робітників було замало".[9] Ще гіршою була ситуація серед закарпатської частини лемків, де інтеліґенція у більшості своїй відійшла від свого народу й почувалася мадярами. Інша її частина належали до москвофільського табору, куди намагались перетягти несвідому селянську масу.[10] З метою повної ізоляції українців Угорської Руси від національного руху в Галичині, угорський уряд з 1901 р. заборонив доступ до них української газети "Діло".[11]

Таке етнополітичне становище, а насамперед внутрішня слабкість українського національного руху дозволили глибоко запустити коріння москвофільства серед лемків. Ситуація в цьому відношенні ускладнювалась ще й тим, що серед лемків міцно утвердилась архаїчна назва "руськості". В той же час москвофільський термін "русський", а разом з тим, пропаґування москвофілами ідеї про тотожність цих етнонімів та активне утвердження останніми ідеї Русі внесло ще більші непорозуміння у процес національної самоідентифікації лемків. Підтвердженням цьому є слова із звернення лемків Горлицького повіту до населення Галичини про надання матеріяльної допомоги товариству "Руська бурса" у 1908 р., де вони зауважують: "Не уважайте чи тое русскій есть 'сс', чи 'с', чи 'сь', чи якое тамь, бо то есть все Русь, а то внышный видь, котрого не мы, а историа рышить".[12]

Коли з початком XX ст. заявила про себе в політичному пляні Галичина, угорські офіційні кола започаткували міф про окремий карпаторуський народ, що належить до корони св. Стефана і не має нічого спільного з українцями на схід від Карпат.[13] Ця штучно створена етнонаціональна ідентичність стала складовою частиною державної політики Угорщини, спрямованої на денаціоналізацію українського населення.

В цілому, на нашу думку, можна констатувати, що наприкінці XIX – початку XX ст. лемки перебували у стані кризи національної ідентичності. Остання у лемків здебільшого проявлялась у релігійній приналежності. Зважаючи на ті етнополітичні процеси, саме релігійний фактор набував вигляду ідентифікаційної домінанти на усій території Лемківщини, а греко-католицьке віросповідання було першочерговим проявом руськості. Один з українських культурних діячів писав: "Наші родичі за Бескидами зжилися з поглядом, що греко-католицькі обряди повністю вичерпують зміст руської національности, на їх думку, той є добрим русином, хто міцно тримається "руської віри".[14]

Переломним моментом у формуванні національної ідентичності лемків були події 1918-1919 рр. у Західній Україні. У с. Гладишів Горлицького повіту, вже 16 листопада 1918 р. відбулось народне віче за участю близько 2 тисяч чоловік із цілої Лемківщини. Учасники віча одноголосно висловились за об'єднання з Україною.[15] Подібна ситуація спостерігалась і серед

[7] Томашівський С. Шкільництво на Угорщині й Русини. // Записки НТШ. Кн. V, Т. LXVII, Львів, 1905, ст. 11-12.

[8] Пилинський Я. Вказ. праця, ст. 73.

[9] Тарнович Ю. Вказ. праця, ст. 249.

[10] Центральний державний історичний архів України у м. Львові, Ф. 309, оп. 1, спр. 1415, арк. 28.

[11] Новинки // Діло. 1911, 22 серпня.

[12] ЦДІАУ у м. Львові, Ф. 130, оп. 1, спр. 465, арк. 4.

[13] Пилинський Я. Вказ. праця, ст. 74.

[14] Ванат І. Вказ. праця, ст. 31.

[15] Перейма Т. Голос і воля Лемківщини // Республіка. 1919, 6 марта.

закарпатської частини лемків, де Народна Руська Рада в Любовні, на Пряшівщині, розіслала анкети до селянських громад, в яких запитувала до кого хочуть належати. Відповіді прийшли із 55 сіл. З них 33 відповіли, що хотіли б об'єднатись з Україною, 2 хотіли б до Угорщини, а 20 громад висловились за незалежність Закарпаття. Деякі громади відповіли дуже різко: "де більша частина і ми там, до України", "наші селяни до України хочуть приєднатися".[16] Ця анкета є яскравим свідченням того, що угорським властям не вдалось ліквідувати національні переконання закарпатської частини лемків, однак міф про окремий карпаторуський народ, як бачимо зробив свою справу.

В той же час потрібно відзначити, що в руслі цих подій серед лемків спостерігається різноманітність напрямків національно-визвольного руху. Прикладом цього є заснування москвофільських політичних осередків, поява значної кількості інтеліґенції, яка почала орієнтуватись на Чехословаччину, а це в свою чергу свідчило про невисоку ще національну свідомість лемків.

Початок 20-их рр. розпочав етап становлення національної ідентичності лемків. Важливу роль в цьому відношенні відіграли громадські культурно-освітні товариства, серед яких насамперед "Просвіта", мережа осередків якої постійно зростала і на 1934 р. в галицькій частині Лемківщини вона мала 127 читалень.[17] На території закарпатської частини Лемківщини, а саме Великоберехнянщині та Перечинщині нараховувалось 28 читалень. Значно відставала в цьому відношенні Пряшівщина, де їх було тільки 5.[18] Важливим фактором у формуванні національної ідентичності лемків була діяльність Українського педагогічного товариства "Рідна школа". Станом на 1934 р. у галицькій частині Лемківщини товариство мало 19 кружків.[19] Добре усвідомлюючи всезростаючу свідомість лемків від діяльності просвітніх організацій, влада намагалась всіляко перешкодити їхній роботі. Зокрема на Пряшівщині довідуємось про тероризування людей, які взялися до культурної праці.[20] Було заборонено засновувати читальні товариства "Просвіта" у селах Ялина, Куляшне, Воля Нижня, Матієва, Фльоринка, Щавник, кружок "Сільського господаря" в с. Тирява Волоська.[21] В той же час влада активно підтримує та ініціює заснування товариства ім. М. Качковського, яке було оплотом москвофільських ідей. Однак, як зауважувала варшавська газета "Слово" "читальні Качковського існують лиш на папері і сплять сном блаженних, в той час, коли уніятські священики проводять швидким темпом українізацію краю".[22]

На закарпатській частині Лемківщини активно розвивались читальні товариства ім. О. Духновича, пряшівське правління якого стояло на позиціях карпаторуської культури і в значній мірі перешкоджало становленню національної ідентичності тієї частини лемків. З 1929 р. на території Східної Словаччини працювало 18 читалень, 13 драмгуртків, 3 оркестри та 6 співацьких колективів товариства.[23]

Утвердженню національної ідентичності лемків, особливо почитнаючи з 30-их рр. сприяло активне поширення серед них українофільської преси. В одному з листів о. Качмара за 1933 р. читаємо: "українські часописи сильно поширюються на лемків і випирають пресу русофільську".[24] Саме о. Іван Качмар зорганізував 18 осередків пропаґанди католицької преси у західній частині галицької Лемківщини,[25] де національна свідомість населення була дуже слабкою.

Закінчення в наступному числі.

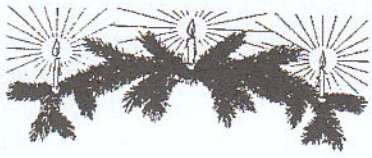

[16] Ортоскоп Державні змагання Прикарпатської України. Відень, 1924, ст. 12.

[17] Тарнович Ю. Вказ. праця, ст. 246.

[18] Просвітній рух // Українське слово. 1935, 31 січня.

[19] Діяльність Рідної школи на Лемківщині. // Рідна школа. 1934, 15 травня, ст. 156.

[20] Загальні збори філії т-ва "Просвіта" в Пряшові дня 19.VI.1932. // Українське слово, 1932, 1 липня.

[21] Новинки // Нова Зоря, 1934, 21 червня.

[22] Лемківський Б. Лемківське православіє і культурно-освітня праця // Нова Зоря, 1933, 7 грудня.

[23] Ванат І. Вказ. праця, ст. 328.

[24] Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника (відділ рукописів). Ф. 122, спр. 4/4, арк. 10.

[25] ЛНБ ім. В. Стефаника. Ф. 122, спр. 3/1, арк. 2.

НА МАРҐІНЕСІ ОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міжнародна наукова конференція на тему "Łemkowie, Bojkowie, Rusini – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość" відбулася 10-11 вересня 2007 р. в Зеленогірському Університеті в Зеленій Горі заходами Інституту Політології і Неофілології Університету Зеленогірського, Об'єднання Лемків, Лемківського ансамблю Пісні і Танцю "Кичера" та Зеленогірського Відділу Об'єднання Українців у Польщі. Участь в Конференції взяли учені з Польщі, України, Словаччини, Канади.

Nie ma nic straszniejszego,
Jak oświecony niewolnik. *H. Kołłątaj*

Годі було взяти участь в обрадах обох секцій, що відбувалися рівночасно 10 вересня, тому буде мова тільки про деякі питання порушені на одній секції і загальному засіданні засіданні 11 вересня. Застерігаюсь, що цей відгук відноситься до того, що шановні доповідачі говорили, а не те, що є написане в їхніх рефератах. До останніх віднесемось після їх публікації, якщо буде доступна.

* * *

Хотілося б розпочати оповіданням проф. В. Кубійовича про його мандри з студентами в тридцятих роках минулого століття по наших Карпатах і Поліссі, коли він зберав матеріяли до створення етнографічної мапи України, але конференція була наукова і оповідання навіть правдиве мабуть не зовсім було б тут на місці. Хоч з другої сторони, ставлення питання в політичній площині, а так було на цій конференції, також не наукове, але, що вдієш.

Колись, але вже після війни, вештався я по Карпатах від Дунайця по Устрики Горішні. Заглядав по костелах, церквах-костелах, могилках, різних пам'ятниках і каплицях; шпиряв в бібліотеках і розмовляв з людьми, в тому і молоддю та дітьми. Очевидно з тими, які лишились чи повернулись. І дуже характирне – в різних місцевих історичних записах, в написах на могильних хрестах і на історичних пам'ятниках, як і в розмові людей бачилось і чулось слово ***русин, руський***, рідше ***руснак,***[*] як українською так і польською мовами. Слово *український, українець* вимовлялось радше тихенько.

Історична назва українського народу, *русин, русини,* окрім – руснаки, збереглася від віків в тій чи іншій мірі і формі, від південно-західніх до північно-західніх окраїн української етнографічної території з деякими місцевими особливостями, як: тутейші, православні тощо. Чому так сталося? М. Грушевський пише, що

> *"на заході карпатський гірський пояс, а на півночі лісовий з непрохідними нетрями і болотами; обидва мало доступні для живіщої комунікації, мало вигідні для людського життя, були найбільш консервативними частями, де найбільш досі заховалось останків колтшнього; (...) мали важне значення, служачи сховищами, куди збералась людність із слабше захищених країв..."*

і, що

> *"старі, архаічні діялекти зациліли тільки по окраїнах, найменше зачеплених сими флуктуаціями – в західнім, гірськім і північнім – лісовім поясі (...) старі діялекти різняться між собою дуже значно".*
>
> *М. Грушевський. Історія України-Руси. До початків XI ст. Вступні уваги.*

Пригадались мені ці слова М. Грушевського, коли прочитав програму наукової конференції на тему "Бойки, лемки, русини – минуле, сьогодення, майбутнє". Коли так ставить питання якийсь "науковий діяч", то одна справа, але коли так робить наукова університетська конференція, то назвати це науковим підходом радше не можна. Це скоріше пахне політикою ніж наукою. Спитаєте: чому? Адже і бойки, і лемки, і русини то – РУСИНИ. Русини – то їхня самоназва. А конференція взялась переконати нас незрячих, що це окремі народи, чи ще щось. Вибачте, а ті вчені, які досліджували питання століттями і творили енциклопедії польські, українські та іншомовні; а дослідження О. Кольберґа і інших

[*] Слово "руснак" зустрічається тільки в деяких селах і тільки під колишньою австрійською окупацією, бо воно зродилось в німецькому мовному світі і то не так вже давно для відміни від ***русскаго*** (російського).

Б. І. Антонич

ЗАБУТА ЗЕМЛЯ

Село вночі свічок не світить,
боїться місяця збудити,
що жовтим без наймення квітом
цвіте в садах дощем умитий.

Густа вода спливає з гребель,
де обрії спинились в леті.
У бурих кублах побіч себе
звірята, люди і комети.

Забута земле під дощами,
під оливом рудого неба!
Ця пісня серцю, наче камінь,
а все ж її співати треба.

то міф, неправда? А І. Нечуй-Левицький в другій половині XX ст. у своїх записках "В Карпатах" писав неправду і то, нпр., про Шляхтову, останнє русько-українське село на Заході? А, вони, як самі себе називали віками – русинами?

До 1947 року не було жодної проблеми лемків чи бойків. Його створили відомі політики і "діячі". Були **русини**, які тепер називать себе **українцями**, як писав польський історик. Ніхто не може запаречувати, що на Лемківщині, і в цілому світі, жили і живуть лемки, на Бойківщині – бойки, бо ж назви людей, етносів і народів, як і держав змінюються. Тільки століттями для одних і других була самоназва **русини,** так як і для полтавців, підляшуків чи полішуків, на зміну яким прийшла новітня назва – **українці** (і вона також існувала віками).

Робити, отже, різницю між лемками-бойками, а русинами-українцями справа не науки, а політична маніпуляція на чиєсь замовлення. Це так само, як робити етнічну різницю між сандецькими ляхами чи куявляками а поляками. А відомо, коли до науки, а зокрема етнографії вмішується політика, то це вже не наука.

До 1947 року такої проблеми не існувало навіть для уряду Річи Посполітої. Ухвала ПУ РП про проведення акції "Вісла" виразно становила, що "переселенню підлягає людність **українська** і мішана" (польсько-українська), і ніхто тоді з апологетів і творців окремого народу лемківського і бойківського не опонував, не заперечував, не відмовлявся від українства. А можна було: досить було свою метрику хрещення з церкви унійної чи православної перенести до римокатолицького костела, з чого дехто скористався навіть на Підляшші. Бо ж про те, що буде депортація українців було відомо вже в 1945 році, час був до надуми. Але масового ходу з перенесенням метрик таки не було. І цікава річ, в жодній науковій доповіді, яку вдалось почути на конференції, не було поставлено питання про причини, які допровадили до сьогоднішнього стану, а наукова конференція здається повинна була таке питання поставити. Бо лише стверджувати і то без поважних досліджень наукових тільки існуючий стан і то в більшості надуманий, то за мало. Так само не було ні підсумків, ні висновків. Була лише кінцева дискусія, а то не те саме.

Професор неофілології (русицист) старався довести в своїй доповіді "Literatura jako faktor zachowania odrębności grupowej i etnicznej" відокремлення русинів і лемків. Для прикладу покликався на, між інш., Духновича. У нього забреніло щось в роді: "Хто Шевченко проти Духновича?" Дійсно, хто? Про нього там люди не знали. (Треба думати, що сам професор не дуже знає хто Шевченко не тільки супроти Духновича, а для українців і світу). А чому не знали? Чи знає професор, що навіть в XX ст. на терені Апостольської Адміністрації Лемківщини Т. Шевченко був заборонений, а студенти унійної Духовної Семінарії під час вакацій не мали права їздити до Львова?

Пригадаймо дещо з історії. 1916 року, коли москалі прорвали австрійський фронт і рушили на Краків, було створено русскій "Комітєт Освобождєнія Лемковини". Чи це щось говорить професорові? Але були на Закарпатті і інші письменники, як Макар Бараболя, (Іван Рознійчук), який писав з іронією: "ми не українці і не москалі, соборності нам не треба, ми впали просто з неба". Щоправда, дехто впав нам не з неба.... Та хай буде правда за професором, хоч ця теза настільки правдива як і ризиковна. Бо, В. Білінський писав, що польська література є лише притокою загальнослов'янської, за ним – російської літератури. А сучасник Міхаіл Под-

гайний пише, що "все від Прусів на Заході і до безкінця на Сході від сотворіння світу було і є русскоє (*див*: "*МІР*" *18/07*)".

Та Бог з тими писаками. Нас цікавить питання, як могло статися небувале: 1938 року Закарпатська Русь, віками відірвана від решти Руси-України, добилась автономії, а в 1939 році проголосила створення самостійної, (увага!) держави **Карпатська Україна**? Зазначім, при присутності не малого руху москвофілів підтримуваних фінансово, політично і військово Москвою, Мадярщиною і Польщою *(див: Акція "ЛОМ". Polskie działania dywersyjne na Rusi Zakarpackiej w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP).* Робились і інші спроби розв'язки українського питання: видавали для лемків в тридцятих роках XX ст. журнал "Лемко", та проводили інші політично-релігійні заходи. Однак великих успіхів не добились. А чи тепер через інтерпретацію літератури окремих письменників і наукових конференцій дасться нам, добитись того, чого не осягнули тоді? Більш правдоподібно скористає той третій... і ще дехто. Мала потіха... А може декому про це і йшлося?

Цікава була доповідь пані доктор: "Funkcja muzyki w tradycyjnym weselu łemkowskim". Ми почули, що музика, а передовсім її функція на весіллі у лемків одинока сама в собі і не повторна та не має аналогів у світі, не має ніякого споріднення з музикою навіть на сусідньому хуторі. Борони Боже з українською! З польською то ще можна щось порівнювати. А з українською? – нема такого. Просто нема. Але беру підручник для викладачів музичних шкіл "Український народний мелос" і, ...мій Боже! Вся українська музика то властиво лемківська музика. Ні, не навпаки, а таки так. А як порівняти ту функцію музики на лемківському весіллі і на весіллі поліському чи полтавському, знов виходить, що і там та ж лемківська функція. Радіймо!

Не можна, думаю, погодитись з тезою, що виселення лемків, хоч не тільки, на Україну в сорокових роках XX ст. був виключно примусове. Ні, чимало людей їхали справді добровільно як до своїх, до своєї батьківщини, хоч по різному кожен це розумів. І приймали їх на Україні (УССР) не ворожо. Приймали так як тоді могли прийняти в своїй біді. А повертались, радше – втікали, люди назад не тому, що їх там місцеві українці приймали вороже, а тому, що побачили справжнє "щасливе радянське життя", про яке їм оповідали агітатори НКВД. Окремі випадки не належить узагальнювати. Так само не можна говорити, що польських переселенців (репатріянтів) із Сходу приймали в Польщі неприхильно чи ворожо. Я сам був серед тих, що їхали з того Сходу після війни і бачив та відчув прихильність і поміч людей, як на пунктах репатріяційних, так і нащодень.

Також не можна стверджувати, що спроба створювати УПА на Лемківщині зустріла опір населення. Очевидно, зустріла опір, але московської і польської партизанки і підпілля. На Лемківщині не тільки була спроба створення УПА, УПА там діяла, хоч не скрізь. Пригадаймо, що провідником ОУН на Закерзонському Краю був лемко Ярослав Старух.

Правдою є, що Греко-католицька церква на Словаччині сьогодні сприяє словатизації українського-русинського населення не без втручання державної влади. Але є питання: чому греко-католицька епархія на Закарпатті, і не лише там, опинилась в підпорядкованні Угорщини? Не політичне це рішення? Було таке і в нас, в Польщі, але різьке і одностайне домагання греко-католицьких вірних, на жаль – не-ієрархів, відмінило рішення Ватикану.

І на кінець. Щоб визначати групову і національну тотожність людей, то треба передовсім визначитись самому: хто я сам є, а тоді можна мудрикувати про інших. І друге, ми так і не почули: хто ж таки і ким є лемки, бойки і русини: українцями, поляками, як говорив пан з "Кичери": чи окремою народностю, а може навіть нацією? І яке їхнє майбутнє? Конференція навіть не пробувала знайти відповіді на ці питання. А покликуватись на М. Коперніка було зовсім не на місці, хоч тому, що йшлося не про долю однієї особи, а про долю ЛЮДЕЙ, долю НАРОДУ, долю УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ і її окремих гілок, які опинились волею "сильних світу сього" поза границями Української держави. Вже І. Франко закликав, щоб українці-русини почували себе українцями незалежно від існуючих кордонів.

Зигмунт Львоскі

Переклав з польської (не зовсім літературно, але точно) ***Ваньо з Пе(а)нтної***

ДО 60-ЛІТТЯ АКЦІЇ «ВІСЛА»

ВШАНУВАЛИ ЖЕРТВ ЯВОЖНА

Минає 60 років, коли то у 1947 році, в час жорстокої і ганебної акції "Вісла", тодішня польська влада в бувшій філії освєнцімського концтабору Явожно, в'язнила українське населення, яке понад усе кохало свої Карпати, свою віру і свій народ. Про минуле багато написано, а і нині пишуть, я впевнений, що і будуть писати та досліджувати прожиття нашого народу історики вільної України і Польщі.

Була середина холодної вересневої ночі, коли то в Зеленій Горі вірні з греко-католицької парохії зі своїм парохом о. мітратом Юліяном Гойняком ждали на автобус, який буде вестиме їх до Явожна, щоб віддати шану і помолитися за свідомих синів і дочок нашої церкви і нашого українського народу.

З трьох греко-католицьких парафій Зеленогірщини поїхало до Явожна 50 осіб автобусом, а крім того де кілька осіб приїхало своїми автами. Шпротавська парафія також їхала зі своїм парохом о. Андрієм Бунзило. З жалем треба тут згадати, що серед нашої групи була тільки одна дитина шкільного віку...

Ранком ми зупинились у Явожні. Наш автобус був одним з перших, який станув на землі кров'ю і тортурами вписану в пам'ять наших людей. З кожною годиною було нас більше і більше. Всюди чути нашу рідну, українську мову в різних її кольорах. Тут перепліталися всі говірки Закерзоння. Люди приїхали з усіх регіонів Польщі, де то у час акції "Вісла" були викинуті з рідних земель. Були автобуси з Ольштинщини і Надсяння, з Долішнього Шлеску і Примор'я. Були також люди з України. Виходили з автобусів і одні одних вітали і тішилися, що змогли черговий раз зійтися у тому місці. Не всім довелося бути тут що року. Деяки по кількох роках приїхали тут, щоб задуматися над нашим минулим. Старші пригадували собі розповіді своїх ближніх і виходили з ними до нашого населення. Треба згадати, що в Явожні бачилося вже багато молоді і дітей. Там можна було побачити наших пластунів і всіх, кому дороге СВОЄ – це тішило. Були батьки, які приїхали з дітьми в візочках. Це є доказом, що пам'ять про наше минуле не загине, коли з нами є діти і молодь.

Наближалась година 10-та ранку. Організатори почали установлювати процесію. По переду йшли люди з хрестом і церковними хоругвами, а зараз за ними наше, греко-католицьке священство з Владикою Вроцлавсько-Гданської епархії Кир Володимиром Ющаком. Було біля двадцяти греко-католицьких священиків і один протестантський. На жаль, не бачив я там священиків ні римо-католицької ні православної церкви. На мою думку вони в той день також повинні тут бути. Далі ішли люди з синьожовтими прапорами, та ті, яки несли вінці і квіти, щоб покласти їх біля пам'ятника присвяченого жертвам концтабору у Явожні. Архиєрейську Святу Літургію очолював Владика Кир Володимир з усіми священиками. Під час Служби Божої співав архиєпархіяльний хор з Перемишля під дирегентурою Ярослава Вуйціка.

В проповіді до мирян, яких було біля тисячі, Владика нагадав про "сіль нашого народу". Владика вийшов з запитанням, "чим буде сіль, коли вона звітріє? Ким будемо ми, коли звітріємо, коли нас не стане?". Відповідь на це запитання повинен дати кожний з присутніх сам перед собою, перед нашим народом і очевидно перед БОГОМ. Потім була відправлена Панахида за жертви нашого народу, яки потерпіли у тому концтаборі.

З промовами виступили представники української громади, Посольства України та президента міста Явожно. Всі вони нагадали те, що було, щоб минуле, яке мало тут місце, вже більш не повторилося.

Відтак покладено вінки та квіти до пам'ятника поставленого жертвам і на символічних могилах закатованих тут українців.

Слід згадати, що на відзначення тих роковин приїхало декілька в'язнів того концтабору.

Після закінчення відзначення роковин на площі біля пам'ятника, о. Шимон Яновський, який є адміністратором парафії в Катовицях, що опікується місцем насиченим кров'ю і потом

Василь Шляхтич

ЯВОЖНО

Падає тінь
На роки зітхань
На стежки болю
Щоб прикрити мовчанкою
Те що тут було
А не повинно бути
Нині
Говорить ліс
Говорить земля
Яка випивала кров
Про бувшій злочин
І хоч минули
Мовчазні роки
Плачуть люди
І ждуть щоб ти
Брате одної віри
Добрим словом
Промовив
І Богу поніс молитви
За пониження
За знущання
За сльози
Братів по вірі
А якщо ні
То хоч дурниць не сій
Мовчи

Ні
Ти ідеш скоро
Буває що й мимо
Ти не хочеш знати
Про горе
Тих
Яких насильно
Кинули тут
Твої діди
Може й батьки
Щоб призабули
Ким були
Ні тоді
Ні нині
Ті які це все пережили
Хоч брехнею їх труїли
Лиш біль як допомога
Дозволив тривати
І кохати
Волю і Бога
І своє
І вони
Ким були
Тим є

Сідає тінь
На тіло твоє
Говорить ліс
Про розпуку
Щоб воскрести
Дні сорокових років
Хай слухають внуки
Що говорить трава
На якій роса
Плаче
Боже
Чому все це таке боляче
Тінь сідає
І сідає
Ти знаєш
Чому сонця нема
А може ти не знаєш
Може ти не хочеш чути
Про вістку сумну
Щоб все минуе забути

нашого народу, запросив усіх до місцевої школи на художню частину тих відзначень. В програмі взяли участь представники польського колективу з Явожна, та молодь з Перемишля і Білого Бору. Треба було звернути особливу увагу на нашу молодь, яка так гарно читала вірші і співала пісні присвячені подіям, яких роковини були відзначені. З великим захопленням присутні сприйняли точку у виконанні молоді з Перемишля, в якій представили долю українців в часі акції "Вісла". На закінчення відзначень, організатори запросили всіх на почастунок.

Кінчаючи свою розповідь про поїздку – насувається питання: чому серед нас не було священиків чи ієрархів – братів наших православного віроісповідання? Добре всі знаємо, що вони також тут терпіли... Чи в такий день ми не можемо бути РАЗОМ? А чому не було священства римо-католицького, щоб помолитися за жертви того геноциду?

Ми не можемо забувати про наше минуле. Приїжджаймо сюди, щоб брати поляки бачили, що ми все таки Є! Від нашого Я залежатиме наше майбутнє. Будьмо разом!

Василь Шляхтич

ЗНАЙОМТЕСЬ ІЗ ЖИТТЯМ І БОРОТЬБОЮ ВОЯКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ!

"В РЯДАХ УПА"

Том II. Збірка споминів колишніх вояків УПА з теренів Лемківщини й Перемищини.

Книжка вийшла накладом Товариства Вояків УПА в Америці з датою 1999 року на 604 сторінках друку. Публікація у твердій оправі з золотим відтиском вийшла під редакцією Миколи Дупляка. Для вигоди читачів книгу доповнюють іменний і географічний покажчики. **Шануйте борців за волю України!**

Придбайте цю книжку для себе і своїх рідних. Ціна: 25 дол. плюс 3 дол. з пересилкою.

Замовлення шліть на адресу: **ODLWU, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011** *Чеки просимо виписувати на ODLWU.*

ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА РЕПРЕСОВАНИМ

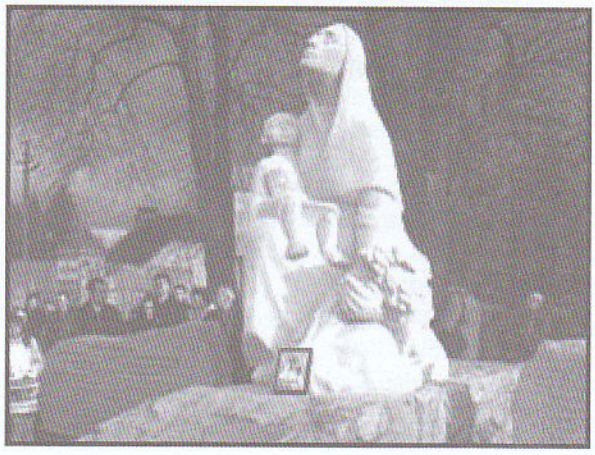

У неділю, 4 листопада 2007 року, з нагоди 60-річчя примусового виселення українців з етнічних земель, в селі Пасіки-Зубрицькі Пустомитівського району, в Україні, Високопреосвященніший Владика Ігор (Возьняк), Архієпископ Львівський УГКЦ, освятив пам'ятник в пам'ять переселених та репресованих під час переселенчих акцій 1944-46 років. Співслужив з Владикою Ігорем Владика Макарій (Малетич), Архиєпископ Львівський УАПЦ. На освяченні також були присутні духовенство, представники влади, гості та парафіяни.

На постаменті, який зображує жінку з дитиною на руках, встановлено дві таблиці: одна з переліком сіл, звідки депортували людей, а інша – з переліком імен депортованих родин. Слід зазначити, що в це село було переселено близько 300 родин, уродженців територій, які тепер належать до Польщі.

Владика Ігор у своєму слові подякував всім, хто спричинився до спонсорування, проєктування та спорудження пам'ятника. "Цей пам'ятник, встановлений людям, котрі постраждали від репресій, хто був переслідуваний за те, що він українець, християнин, син свого народу та патріот свого краю. Це пам'ятник тим, хто був переселений із рідного місця, втратив своїх рідних, свою хатину, відірваний від рідної природи, від своєї землі й насильно виселені чи втікаючи від помсти, знайшли притулок на нашій землі, у наших околицях, на своїй землі", – зазначив проповідник.

Згідно зі словами Владики Ігоря, цей знак буде пригадувати людям, що чинити будь-яке зло іншій людині – злочин, що насильство, це злочин проти людства, що зло чинити – це противно Богу, а добро чинити – Воля Бога!

За Пресовою службою Львівської Архиєпархії.

---

60 РОКІВ БОЮ НА ХРЕЩАТІЙ

Заходами Спілки Українців Політв'язнів і Репресованих в Польщі 16 вересня 2007 року на горі Хрещата, що недалеко села Команча на Лемківщині було поставлено пам'ятний хрест на місці, де в сорокових роках XX ст. була підпільна лікарня УПА. В урочистості посвячення пам'ятника взяли участь греко-католицькі священики з Команчі і Мокрого та православний з Мокрого.

Досі не вдалось установити імена повстанців, які перебували в лікарні й скільки їх було. Всі вони загинули в бою з відділом війська польського, 21 січня 1947 року.

На хресті написи українською і польською:

"ТУТ НА ГОРІ ХРЕЩАТІЙ СПОЧИВАЮТЬ ВОЯКИ УПА, ЩО ПОЛЯГЛИ 21.01.1947 р. В БОЮ З ВІДДІЛОМ ПВ
В ОБОРОНІ ПІДПІЛЬНОЇ ЛІКАРНІ. ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ! ДРУЗІ ПО ЗБРОЇ"

Більше про посвячення пам'ятника – в наступному числі "Л".

LEMKIVSHCHYNA

VOL. XXVIII WINTER 2007 No. 4

Christ is Born!
Let Us Glorify Him!

Merry Christmas and
Happy & Healthy New Year
to all!

IMMIGRANTS FROM LEMKIVSHCHYNA AND THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

...SO WHAT IS THE CONNECTION?

Most of you have heard of the Ukrainian National Association, the UNA. After all, it operates Soyuzivka; it publishes the Ukrainian language newspaper *Svoboda* and the English language *The Ukrainian Weekly*. However, what is it, and what does it have to do with the Lemkos?

The Ukrainian National Association remains, 113 years after its establishment in 1894, the largest Ukrainian organization in terms of membership, and is, certainly, the oldest. It is a fraternal organization – an organization that was established solely for helping our poor, exploited immigrant. The UNA's goal was, firstly, to protect the life of the working class Ukrainian immigrant, provide enlightenment and cultivate the feeling of a Ukrainian national identity among our immigrants. The UNA, by 1900, had become the core of the organized immigrant community life in the USA, in close cooperation with the Church. In fact, with many clergymen in leadership, it began a driving force for the church expansion and preservation of the Eastern-rite traditions.

As most of us know, the early immigrants did not identify themselves as "Ukrainians" as Ukraine had not existed as an independent state. They identified themselves from the village where they were born or the region from which they came, for example: Boykos, Hutsuls, and Bukovinians.

But, how may of us realize that the very first brave pioneers that reached our American shores were Lemkos?

They preceded the Galicians, and Zakarpathian immigrants by at least 20 years. The UNA, as the oldest Ukrainian American organization, and *Svoboda* which has been chronicling the life of the community since the earliest days, therefore, shares its history with these first brave immigrants. They were the reason for UNA's creation and the Lemkos, specifically, played a significant role in its establishment and growth.

The Lemkos began arriving en masse in the 1870s. The first Lemko immigrant, as per UNA archives, was one, Mychajlo Durkota from the village of Hanchowa, near Hrybowa in the early 1870s. The

Lemkos were being recruited by unscrupulous American coal and steal barons who needed to replace striking American miners. Furthermore, agents from steamship lines were paid 'by the head' to fill the immigration ships with fare-paying passengers. These agents promised "streets paved with gold" in America.

The oil barons were overjoyed that with this new Slavic worker, hardworking and unsuspecting, that would work for $0.70 per hour versus the $3.50 per hour that the American worker commanded. These new miners were honest, hardworking, strong, and amenable.

Of course, our poor Ivan had no idea why he was immediately hated and subject to terrible treatment in this new land. The local population, Irish and Welsh miners, would subject these, "strike-breakers", as they were called, to frequent showers of rocks, bricks and catcalls. Fights were frequent and did not always end well. The Protestants thought the Eastern-rite religion, with three-day religious celebrations, mystic and elaborate ceremonies were hedonistic. The Poles, on the other hand, tried to polonize them and force them into the Latin rite. The coercion was intense. Add to the problem married priests and the bigotry and intolerance against our immigrants was overwhelming. Since most of the boardinghouse owners were Poles, each Lemko boarder had to attend Latin mass and pay $0.50 a week to the Latin Church. At the same time, the Magyars tried to absorb the Lemkos into their culture. Last of all, the Russians insisted the immigrants were Russians – of course, a "lower strata Russian".

The rich barons controlled everything in town – stores, prices, taxes, and housing. Even traveling from one town to the next required permission. It often placed immigrants further into debt at company-owned stores, as they sold products at exorbitant prices and then deducted payments from the worker's salary, leaving the miners with almost nothing.

Yet, that did not stop our people coming. Thousands were leaving under the "slogan" "*Khoch ne leepshe, aby inshe...*" (*Maybe not better – but at least different).*

Life was hazardous. Even the youngest worked. Children worked in the mines from ages 8-14 as "breakers", sitting in coal chutes picking out rocks, debris, and slate six days a week, ten hours a day, making only $0.45 a day.

But, with such conditions, what would propel so many to leave the green lands of Lemkivshchyna for the black, dusty land of the American coalmines?

"Once our ancestors were happy--lived happily, and now? ...not a sheep left for our Lemko, not even the ends of the bread, because the "Pany" (landowners) took the forests – stripped the fields, and the masses make every effort to go to Ameryka".

(1894 Svoboda n.15)

They left for the promise of greater opportunity. With so little land left for our Lemko, he could no longer support himself, much less provide for his children. It was imperative he earn money for his family back home. The first Ukrainian settlements in the United States were in Shenandoah and Shamokin, Pennsylvania and both of these communities were settled first by Lemkos. Lemkos were the founders of many Ukrainian communities, first in Pennsylvania in the towns of Olyphant, Hazleton, McAdoo, and Allentown – and later, Yonkers, Pittsburgh, Passaic, Carteret and others on the Eastern Seaboard. They built the first churches, the first community centers.

First, the men came alone. 70% of the early immigrant's were men. Later the women joined them, working in factories and as housekeepers. In an article in Svoboda in 1894, the arrival of "our own women", was lauded and greeted with great enthusiasm. Many were mail-order brides, characterized as *"hardworking, handsome, and above all, virtuous, and pious."*

A typical immigrant family

The immigrants from Lemkivshchyna and Halychyna were frugal. Somehow, they not only managed to survive economically, but put aside money to build churches, community centers and sent significant monies back home. According to the editor of "Svoboda", Luke Myshuha in the 1936 UNA Jubilee book, these amazing immigrants had been sending an average of $5,000,000 back to the old country annually since 1894!

Deaths were frequent and at a young age. The three major causes of death were mining accident, tuberculosis, and pneumonia. The cold, damp conditions in the mine led to many illnesses and premature deaths.

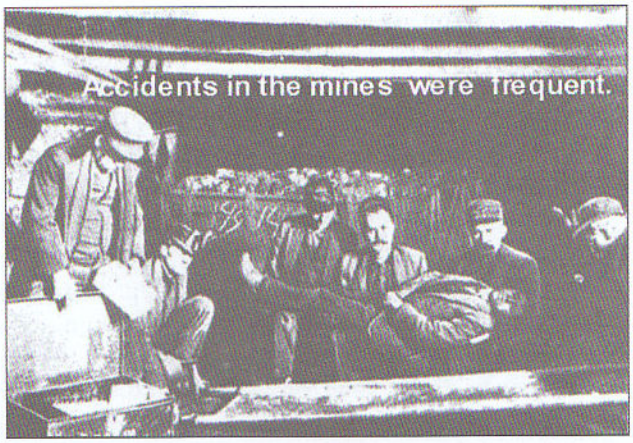

Svoboda obituaries were filled with such examples, which characterized the perils of an immigrant's life:

- *Mychajlo Turko, age 35, died October 1, 1893, buried 18 days in coal mine, leaves behind grief-stricken wife with hungry children, youngest 3 months.*
- *Stefan Huska, age 25, of Nowy Sanch died August 27, 1894, children 3. Wife precedes him in death of childbirth last year.*

Only four percent of Ukraine's early immigrants were skilled artisans, merchants, or professionals and few who came to the United States during this early period could read or write Ukrainian, let alone English. However, there was a group of clergymen from Halychyna and several prominent Lemkos and Galicians that were literate and were the beacons behind the idea of a national organization – an organization them would help our suffering brother immigrants. The organization would, at the very least, provide the funds necessary for the members to bury their own (the miners were uninsurable by traditional companies) and set aside some help for the grieving families.

As was written in November 1, 1893 in Svoboda:

> *"Ukrainians scattered across this land need a national organization, namely such a brotherhood, such a national union that would embrace each and every Ukrainian no matter where he lives. ...in unity, there is strength, and it is not easily defeated. ..."*

Therefore, 20 years after the arrival of the first settler, in Shamokin, PA, on February 22, 1894, the word became deed and the Ukrainian National Association (Ruthenian, as it was then known) was born.

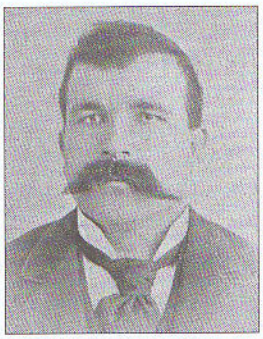

Theodosij Talpash

Theodosij Talpash of Shamokin was elected supreme president of the new organization. He was a Lemko from Labova, an intelligent accomplished businessman that arrived in America in 1884. He was one of six sons of a middle class farmer and knew that there was not enough inheritance to divide the land among the six brothers. He was educated and looked to America for prosperity. At first, he worked in the coalmines, but his natural intelligent, strength and size, got him a job, as a bartender-bouncer in the Vanderbilt Hotel. After the death of Mr. Vanderbilt on the Titanic, he ran the hotel for the widow until he bought his own hotel and boarding house. He was one of the most successful Lemkos.

Michael Yevchak, another Lemko was elected supreme vice-president and Lemko Ivan Glova born in Novyi Sanch, was elected supreme treasurer. Other Lemkos were prominent in those first few decades. Half of the ten-member General Assembly Advisors were Lemkos: Michael Halkovych, Onufriy Murdza, Michael Adzyma; Oleksiy Shlianta; Yurko Khyliak. One of the three auditors was Lemko Gabriel Gulovych.

The first four brotherhoods to join the UNA were the Brotherhood of St. Nicholas, founded on January 18, 1885, in Shenandoah; the Brotherhood of Ss. Cyril and Methodius, founded in 1887, in

Shamokin; the Brotherhood of St. John the Baptist, founded on October 14, 1886, in Olyphant; and the Brotherhood of St. Nicholas, founded in Pittsburgh in 1888. The first three were established by Lemkos. As brotherhoods joined, they became UNA branches simultaneously.

The UNA became a crusader. It organized reading room in every city where a branch existed Ukrainians lived; in the first year, 1894, 2000 books were distributed. It set upon teaching adults to read and write as well as establishing the first Ukrainian schools for its youth.

The UNA and Svoboda were enlighteners. They promoted education among the people, encouraged their political involvement in American life, and raised their national consciousness. It was Svoboda, according to immigration historian Dr. Myron B. Kuropas that forged the Ukrainian national identity in America.

The UNA promoted Ukrainian national aspirations and fought for Ukraine's independence, revealed the truth about the Great Famine, spoke out for displaced persons following World War II and defended the independence newly regained during this decade. It spearheaded the campaigns for a Taras Shevchenko monument in Washington and the establishment of Ukrainian studies at Harvard University, and it was an advocate for repressed and persecuted Ukrainian activists for human, national, and religious rights.

As a token to our Lemko origins, it still provides annual assistance for Lemkos in Poland and offers a small scholarship for a student of Lemko descent.

The first two decades featured many accomplished Lemkos in the leadership of UNA: Theodosij Talpash (President 1894-95; Vice President 1896-97); Ivan Glova (President 1896-98; Treasurer 1894-96); Yurij Khyliak (Treasurer 1895-98; President 1898-1900); Dmytro Kapitula (President 1908-1917); Oleksij Kuryla (Vice President 1896-97); Oleksij Sharshon

Yuriy Khyliak
President 1898-1900

Editors of Svoboda, 1900. 1-st from left – Ivan Ardan.

(National Secretary 1900-1902; Treasurer 1900-1917); Rev Ivan Ardan (Treasurer 1897-98; Editor-in-chief *Svoboda* 1900-07); Denys Prych (Treasurer 1900-04). Lemkos took prominent branch positions within UNA and were foremost in leading the organized life of the early immigrants.

Today, at 113 years of age, The Ukrainian National Association has assets of $68 million and a membership of 40,000. It has grown far, far beyond what it was at the time of its founding. However, one thing has remained constant: its devotion to its founding principles. Throughout its history, the UNA has always extended a helping hand to its members, the Ukrainian community in the United States and Canada, Ukrainians wherever they have settled, and to Ukraine.

With the declaration of Ukraine's independence, the UNA focused on helping the people of that formerly Soviet-dominated land. It has supported many a project, from textbooks for the children of Ukraine to handbooks for businesspersons, and it has initiated its own educational projects, the Teaching English in Ukraine Program and the Summer Institute for teachers of the English language. It sponsors an adoption weekend seminar for American parents who have adopted children from Ukraine at Soyuzivka and supported the election observers for the elections in Ukraine.

It has partnered with other community organizations to sponsor many an event or program. For example, UNA supports a "Sitch" soccer team, that has mutual members. Our summer camp, that

concentrate on heritage preservation, cultural and sports programs provide our youth opportunities to meet with each other and cultivate an understanding and pride in their heritage.

In short, the UNA has always been there for all Ukrainians. Will it continue to be there in the next 100 years?

The future depends upon both the new generations of Ukrainians who have grown up in North America and the new wave of immigrants recently arrived on these shores from Ukraine. Will they see the value of the Ukrainian National Association, become its members, and take upon themselves the organization's leadership?

I call on all of you to become involved and become a member. We are there to serve you and our entire Ukrainian community.

Roma Lisovich
Ukrainian National Association, Inc.

UNA Executives Meeting, 1896.

Sources: various issues of "*Svoboda*", UNA Jubilee Books, 1904, 1920, 1936; *Ukrainian-American Citadel: The First 100 Years of the Ukrainian National Association*, by Dr. Myron B. Kuropas, published in 1996 by East European Monographs of Boulder, Colorado.

Letter to the Editor

October 6, 2007

Dear Editor,

Without Ukrainian language cannot be a Ukrainian country

I am so disappointed with the Ukrainian language in Ukraine. I traveled to Ukraine in 2005, 2006 and 2007. I visited Kyiv, Odessa and Lviv in 2007, in prior years I was told that in Kyiv they will speak Ukrainian, not true. Whereever I went in Kyiv and Odessa I spoke fluent Ukrainian the people there did not understand me. Hotels, marszrutkas, trams I was forced to use my poor Russian to get by.

I was also told by many people, "The Russians were here for centuries", we cannot learn the Ukrainian language so soon. My answer to that is – nonsense. I was born in the USA, wound up in Vysochany, Sanok, Lemkivshchyna in 1936 as an eight year old boy. Within three years I learned how to speak, read and write Ukrainian and Polish. In 1939 the Germans came and I did the same with the German language. Ukrainians cannot learn to speak in 16 years their own native language?! There is something wrong with this picture.

In Odessa I had a very hard time finding a person to speak Ukrainian. Finally I talked to one elderly gentleman and he said: "In Odessa we have nine Russian elementary schools to one Ukrainian language. The population there have a choice of sending their children to a Russian or Ukrainian language schools.

We do not have the luxury of centuries to learn our native language. God help the new Ukrainian nation.

***Sam Katchmar**, California, USA*

ЛЕМКІВСЬКА ТРІЙЦЯ

Трьом визначним лемкам, які народилися того ж 1927 року, у вісімдесятиліття – присвячую.

Іван Красовський,

заслужений в історії та етнографії. Він же ж автор понад 1000 публіцистичних статтей, присвячених різноманітним темам, які торкаються, переважно, Лемківщини та її визначних історичних подій та постатей.

Сам він народився в мальовничому селі Дошно, Сяніцького повіту, якому присвятив ілюстроване змістовне книжкове видання "Село Дошно – колиска мойого дитинства", що появилося цього року у Львові. Під час сильного агітаційного переселення 1945 року автохтонних лемків на територію України, Іван Красовський опинився в "совєтському раю", де саме, тридцятирічним закінчив навчання у Львівському державному інституті ім. Івана Франка. Як здібний дослідник історії Лемківщини з-під його пера на початку 60-их років почали появлятися перші журналістичні спроби, які отримали від різних фахівців, похвали і признання. Наукова праця "Лемки-етнографічна група українського народу" була написана для кандидатської дисертації в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії Наук у Києві. Незабаром появилася ґрунтовно опрацьована монографічна праця "Матеріяльна культура лемків північних схилів Карпат". Одна з найважливіших праць І. Красовського це "Прізвища галицьких лемків 18 століття", яка друком появилася окремою книжкою 1993 року у Львові. На протязі майже 50 років дослідницької роботи Красовський співпрацював з престижними публікаціями як газетного, журнального, так і книжкового видань. На їхніх сторінках він спопуляризував діяльність багатьох видатних лемків: Андрія Савку, Володимира Хиляка, Григорія Гануляка, Никифора Дровняка, Богдана-Ігоря Антонича, Льва Ґеца, Івана Филипчака та безліч інших, серед яких важливе місце займають лемківські народні умільці-різьбярі, скульптори та художники: Олекса Стецяк, Михайло Орисик, Григорій Пецух, Василь Мадзелян, Дмитро Солинко, Василь Одрехівський та багато інші. Івана Красовського, вісімдесять-річного Ювілята, слід вважати величезним науковцем та невтомним громадським діячем, заслуги якого несамовито величезні, про котрі сказати було б варта у довжелезній окремо присвяченій йому публікації.

* * *

Лука Біганич

– заслужений в ділянці скульптури. Із захованого серед лемківських гір села Волосате, Лісього повіту, де він народився, пішки добрався до Перемишля, щоб продовжати науку в середній школі. Та цього не вистачало. У 1955 році він, як переселенець 1945 року в Україну, вже випускник скульптурного факультету Львівського інституту прикладного і декоративного мистецтва. Ставши зрілим майстром скульптури Лука Біганич створює, переважно, жіночі портрети. Він же ж автор таких скульптур: "Леся Українка", білий мармур, 1959, що тепер находиться в Київському літературно-меморіальному музеї поетеси; "Марія Заньковецька", штучний червоний граніт, 1962, встановлений у Львівському театрі її імені; "Соломія Крушельницька в ролі Аїди", штучний граніт, 1966; "Соломія Крушельницька", камінь, 1967; "Солістка Львівської опери ім. І. Франка Людмила Божко", "Ольга Кобилянська" – портрет письменниці, який стоїть перед театром у Чернівцях; "Уляна Кравченко", граніт, 1971. Всі

повище згадані скульптурні твори виконані майстром гладкої поверхні, що так вдало зображують схожість портретованих жінок. В них зображено їхню вродливість і граціозність. В багатьох інших працях скульптора бачимо зацікавлення постатями українських історичних осіб. Їм він присвятив твори під такими назвами: "Богдан Хмельницький", "Руський богатир", "Володимир Гнатюк", "Володимир Гжиицький", "Слов'янський першодрукар-лемко Святопол Фіола" й "Індіра Ґанді". До 100-річчя з дня смерти Т. Шевченка Біганич створив прекрасну копмпозицію "Нічого кращого немає, як тая мати молода...". З-під його долота народились ще й такі твори: "Скрипалька", "Боян", "Портрет лікаря", "Українська баркарала", "Пальма миру" та інші. Він автор надгробних пам'ятників на Личаківському цвинтарі у Львові, зокрема, М. Онишкевичу і Л. Грому. Помер славний скульптор 26 вересня 1995 року і похований на вищезгаданому кладовищі у секції поля ч. 69.

Лука Біганич, "Боян", дерево, різьба.

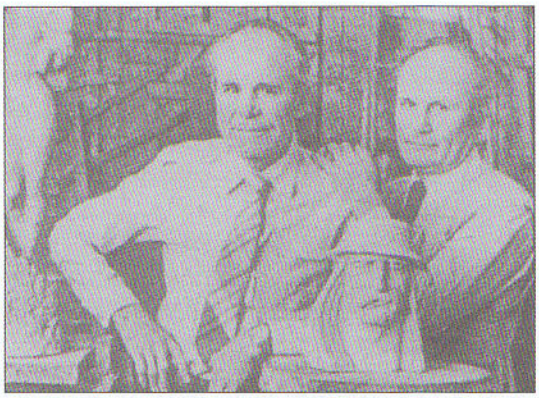

Брати Мирон та Юрій Амбіцькі.

Юрій Амбіцький, належить до плеяди талановитих різьбярів. Народився 13 січня в селі Прусик, поблизу Сянока, звідки разом з родиною був переселений в Україну. Майстром круглої різьби став після закінчення Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва 1965 року. Отримавши професійну вищу освіту у Львові, де розпочався його творчий шлях, він осяг неабияких успіхів та широкого визнання. Відомий він став як фахівець круглої анімалістичної та плоскої різьби. Разом з братом Мироном він створив двофігурну композицію в дереві під назвою "Нащадки Довбуша" (1967). Експресивно динамічну різьбу виконав під назвою "Господар" (1985). До кращих творів лемківської різьби належать ще й такі роботи: "Гайдамаки" (1961), "Голова гуцула" (1962), "Танок" (1975), "На світанку мати сина проводжала" (1977), "Золота осінь" (1979), "Портрет Тараса Шевченка", "Материнство", "Господар рідних гір" (1988) та інші, що виконані у співавторстві з молодшим від себе братом. Юрій Амбіцький – автор ще багатьох мистецьких творів, які викарбовував у мідяних плитах. Варто згадати такі: "Сестри", (1969), "Гуцульський танець" (1970), "Дівчина з яблуком" (1974).

Наш майстер був членом Спілки художників України, якого різні твори виставлялись не лише в державних музеях, але і в престижних галеріях Франції, Німеччини, Угорщини, Канади та інших. Сім років тому перестало битись серце нашого земляка. Несподівано відійшов у вічність. Помер він у Львові, де й похований.

Павло Лопата

СПОГАДИ У ВІСІМДЕСЯТИЛІТТЯ

26 грудня минулого року Іванові Шуринові, відданому членові 17-го Відділу ООЛ у Рочестер, Н.Й. сповнилось 80 років!

Іван Шурин

Народився Іван Шурин 26 грудня 1926 року, в селі Долина, сяніцького повіту. Дитячі роки промайнули в цій чудовій мальовничій околиці, де могутній, бурхливий Сян бере в свої обійми дзвінку, чарівну Ославу та поєднавшись в своїх водах, ведуть срібні забави в річкових переливах. Навколішні гірські полонини з смериковими коронами благословляють їх своїми передзвінами у щасливе майбутнє. Та не судилося Івану безтурботне дитинство. Воєнне лихоліття погнало 14-літнього хлопчика до Німеччини на примусові господарські роботи (березень 1941 року).

Почалася весна 1941 року. Німецькі нацисти зібрали з наших сід хлопців, дівчат, жінок, чоловіків на примусові роботи до Німеччини. Так нас привезли в околицю Баварії. Сюди приходили фермери і вибирали людей до праці. В першу чергу забирали молодих і сильних, а згодом інших. Настав день, коли вже забрали всіх. Я залишився один, бо був дитиною і кому потрібен такий працівник?..

Але, одного дня приїхала молода німкеня п. Пихтальд з с. Вітенберг, з околиці м. Кронах. І так, як не було робітників, забрала мене на працю – допомогу на господарстві для своєї мами. В мої обов'язки входило догляд за 24-поголів'ям худоби. Вставав раненько о 6-ій годині й працював до пізньої ночі. Не знаючи мови, лише пару німецьких слів, як німий раб, виконував ту роботу, що показували. При таких обставинах минув перший місяць моєї тяжкої праці в чужині. Заробив 15 марок. Найважливіше моє бажання було купити поштову марку та написати додому вістку – налагодити зв'язок з домом, бо ніхто не знав, де я є. Вдома залишилась мати-вдова та молодших від мене ще четверо дітей. Батько помер.

Написав листа і незабаром дістав відповідь з дому. У вільну від роботи хвилину зайшов до кімнати прочитати листа. Сів на своє ліжко і гірко заплакав, сльози котилися градом, заливаючи очі до неможливості бачити букви. Мені здавалося, що через мої очі тече рідний Сян, бо де ж стільки сліз може набратися в 14-ти річного хлопця. В цей момент відкрилися двері і як ангел-хоронитель, заходить до моєї кімнати шестирічна дівчинка, внучка господарів. Вона побачила мої сльози і дитячим серцем відчула мій біль і моє горе. Збагнула, що негайно потрібно якось допомогти мені. Так тихо, як зайшла вона в мою кімнату, так і непомітно вийшла. Побігла до своєї бабусі, а моєї роботодавці й розповіла про мій стан, мої сльози. Господарі не розуміли моєї мови, але як не дивно, ця маленька дівчинка найшвидше могла збагнути, зрозуміти, що я говорив. В короткий час вона стала моїм тлумачем між господарями і мною. Це виглядало так, ніби мій ангел-хоронитель живе поряд зі мною в подобі цієї дівчинки, що називалася Фріда. Бабця Фріди відразу зареагувала на просьби внучки і вони прийшли до моєї кімнати, почали розпитувати про причину моїх сліз. Знаючи лише декілька німецьких слів, я пояснив, що сумую за мамою і родиною, що я нікого тут не знаю з українців. Мені дуже важко морально і фізично. Вже минав третій місяць, як нікого з українців я не бачив і не чув рідної мови. Пані Пехтальд вирішила взяти мене до сусіднього села та познайомила з українцями, які там працювали. Першими моїми знайомими в Німеччині були Іван Карабін і Федір Мокий (оба походили з села Зубряча коло Тісної, Лемківщина).

Так йшли місяці за місяцями важкої праці. Завдяки цій маленькій дівчинці Фріді через шість місяців я трохи оволодів німецькою мовою. Тепер ставало морально легше, бо міг порозумітися в розмові.

Пані Пехтальд не пускала на вакації додому, тому зв'язок з родиною я підтримував тільки листами. Старший брат Осип відписував на мої листи і інформував про ситуацію в краю.

СИН ІВАН

Там за зеленими горами Карпатами,
Де Сян і Ослава пливе між хатами,
Розтяглося гарне село Долина,
Там Шурин Текля породила сина!

Сина породила, Іваном назвала
Сльозою омила, в пелюшки сповила.
Молитву до Бога співала,
Доброї долі для нього благала:

"Рости ж, мій сину, виростай,
Крокуй у свій широкий, у далекий край.
Хай в серці твоєму буде добро
І кожному дай ти любов і тепло.

Та стежку до Сяну не забувай,
Про Долину та рідню пам'ятай!
Неньку Україну щиро люби
І з молитвою до Бога іди!"

Виріс Іван, статечним мужем став.
Заповіт мамин добре пам'ятав.
Як птах сизокрилий в Долину прилітав
І щирим серцем Україну вітав.

Дружину йому Черкащина дала,
Щоб сина Богдана і дочку Ганну родила,
Українських традицій не забував,
Дітей своїх – рідної мови навчав.
Хоч і тернисте Іван мав життя
Та дорога його святою була.
"Патріярхом Долин" його величаєм
Честь і хвалу йому нині складаєм.

До Бога ми щиро всі припадаєм
Щастя, здоров'я Шуринам бажаєм,
Щоб в парі прожили понад сто літ,
І всій їх родині многая, многая літ!

Галина Ковалевич

Вже минуло 4 роки моєї праці в Німеччині. Треба було шукати виходу з ситуації, бо у відпуск додому і надалі не пускали. Вирішив піти в робочий відділ "Арбайсант" та подав заяву, що більше не можу працювати в тих господарів. Розглянули мою заяву-прохання та призначили до праці в іншому селі, до бавера-бізнесмена, який торгував лісом. Ця праця була не по душі мені, бо я був відірваний від своїх друзів, а найважливіше те, що далеко був від моєї нареченої Марії Кравченко. З нею я познайомився в Німеччині. Вона також була вивезена німцями з Черкащини (Україна) в 1942 році на примусові роботи. По декількох тижнях праці у бавера-бізнесмена я прийшов відвідати Марію. По дорозі зустрів солтиса цього села, де працювала Марія. Він запитав мене, чи я б не хотів працювати в одному селі з Мері? Звичайно, це було для мене як свіжий ковток повітря і я вхопився за цю ідею. Солтис порадив мені родину Глазер, щоб піти до них і узгоднити працю. Родина ця погодилась взяти мене на роботу, але я повинен був отримати дозвіл від "Арбайсант". Про зміну моєї праці в цій установі навіть слухати не хотіли і вигнали. Лише, після телефонного дзвінка солтиса в моїй справі "Арбайсант" дав мені дозвіл на працю.

Надходив час закінчення війни. Почали створюватися для іноземців переселенчі табори. Вели анкетування, хто куди хоче виїзджати з Німеччини. На цей час, в таборі, ми з Марією повінчалися. В 1946 році народився в нас син Богдан. Ми подали анкети про виїзд до Америки. Оскільки перший мій приятель з Німеччини Іван Карабін мав адресу до своєї родини в Америці, то його покликали до Американського Посольства в Мюнхені. Я поїхав з ним. Карабіну дали дозвіл на виїзд до Америки, а я тільки перевірив, чи моя анкета зареєстрована і чекав на дозвіл. Через шість місяців нас покликали до Мюнхена до переходового табору на еміграцію. Там ми пробули ще шість місяців, бо на цей час еміграція до Америки була затримана. Чекали нової ухвали від Америки на еміграцію в кількості 205 тисяч емігрантів. Після прийняття цієї ухвали, ми потрапили в першу чергу і військовим пароплавом "General Black" поплили до Америки. Тут знову поселяли окремо чоловіків і жінок. Всі сильно хворіли. Мій товариш Іван Карабін був вже шість місяців в Америці, довідавшись, що ми пливемо до Америки, подав телеграму на корабель з згодою нас зустріти.

У 1948 році ми прибули до Америки. І. Карабін забрав нас до себе і допоміг в працевлаштуванні. Так, дорогами долі ми стали найближчими людьми в такому великому, чужому світі. Все життя я був щиро йому вдячний за подану мені товариську руку. Лише життєві бурі можуть випробувати дружбу і скріпити її на все життя.

У 1949 році я з родиною виїхав до Рочестер, Н.Й., оскільки я розшукав свою родину Шуринів – старої еміграції. Тут дістав працю в млині. Пропрацював один рік і після цього отримав роботу в фірмі "Американ машін", пропрацював там 20 років.

У 1952 році народилась донька Ганя. На цей час в нас вже була власна хата.

В 70-их роках фабрику "Американ машін" закрили. Я залишився без роботи. Незабаром отримав роботу у фірмі "Кодак", де пропрацював ще 21 рік, аж до виходу на пенсію.

З перших років проживання в Америці я займався суспільною працею в українській громаді. Був членом католицької церкви ім. св. Йосафата, а згодом церкви Богоявлення. Був активним у організаціях СУМ та ООЧСУ. Був членом і в управі Організації Оборони Лемківщини, відділ у Рочестері. Відповідав за збірку грошей з коляди на пресовий фонд журналу "Лемківщина".

Доля моєї мами і моїх братів і сестер, які залишилися вдома була не легкою. Молодший брат Славко пішов в УПА. Він служив в сотні Хріна, його псевдо було "Голуб". Загинув у 1946 році в обороні незалежности України в нерівному бою з польським військом біля м. Прибишова. Він разом з побратимами "Крук", "Чугайстер" і іншима були поховані в с. Лукове біля церкви (сучасний польський костел). Загинув і Евген Баловський псевдо "Любенький".

Фото роблене 1962 року в Луковім, коло церкви, де поховані 3 упісти, які загинули в Прибишові (брат Славко – псевдо "Голуб", "Крук" і "Чугайстер").
На фото – Іван Шурин з сестрою Олею.

Село Долину я відвідував 5 разів, перший раз я приїхав після 20 років еміграції в 1962 році. Кожен раз я був на могилі брата в с. Лукове і зустрічався з людьми, котрі копали гроби і хоронили загиблих. Так п. Лайбіда розповідав, що ціла сотня Хріна з почестю захоронила своїх героїв. Зараз останки їх перепоховані у братській могилі біля с. Мокре на Лемківщині.

Мама з малими дітьми потрапили під акцію "Вісла" і в 1947 році їх переселили на відзискані землі біля м. Слупська. Через певний час я доклав зусиль, щоб забрати їх усіх до Америки. Зараз мій брат Василь та сестри Ольга і Ганна з родинами проживають в Рочестер, мама також була з нами тут. 13 січня 1999 р. вона відійшла у вічність на 99-му році життя. Похована в Рочестер.

Брата Михайла польська влада не випускала з країни. За великих наших старань йому дозволили переїхати з дружиною і дочкою до Відня. Здоров'я його було підірваним у польських тюрмах і незадовго він помер. Похований у Відню.

Старша сестра Марія в 1946 р. на пропозицію польського уряду виїхала з чоловіком до України. Поселили їх в м. Львові, де проживають до сьогодні.

За своє життя я 4 рази відвідав Україну, в тому числі й село Долина, де я був народжений (сучасна Польща) у 1926 р.

записала
Галина Ковалевич

Вітаємо Ювілятів
Івана Шурина** та **Івана Красовського
з 80-літтям!

Редакція "Лемківщини"

З Різдвом Христовим
і Новим Роком!

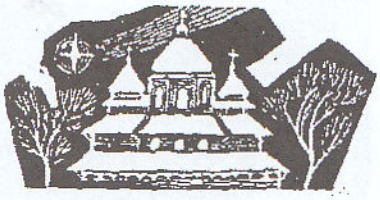

ТРОХИ З ЖИТТЯ ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ Ю. ТАРНОВИЧА

Отці – Петро Шумелда й Іван Труш, правлять панахиду на могилі Юліяна Тарновича.

Неділя, 30 вересня ц. р., день Позачергових виборів народних депутатів України. У майже той сам час, в день 30-річчя від смерті видатного історика Лемківщини, етнографа, редактора і публіциста, релігійного і культурно-громадського діяча та маляра Юліяна Тарновича (2.1.1903 – 28.9.1977), на його могилу на кладовищі Park Lawn в Торонто було покладено вінок і квіти. У церемонії покладання квітів взяли участь 44 особи – діти віком від 7 до 15 років, члени Об'єднання Лемків Канади (ОЛК) молодшого і старшого поколінь. У теплих спогадах автора цього допису та о. Петра Шумелди ще раз постав світлий образ Великого Лемка, якого тлінні останки спочили так далеко від рідної Лемківщини. Панахиду над могилою покійника відслужили отці Іван Труш з міста Гамільтон і Петро Шумелда з Торонто. Останній із священиків, чітко, прекрасними словами, змалював картину з життя Ю. Тарновича та про його довгорічну віддану працю на ниві трагічної долі Лемківщини. Для прикладу, гідного до наслідування, він згадав о. Дмитра Блажейовського, народженого 21 серпня 1910 року на Лемківщині, та його довгий шлях життя, яке він присвятив українській вишивці ікон та дослідженню історичних церковних подій в Україні.

Хоч не всі, але майже половина осіб, після Панахиди, приїхали до гостинної хати панства Надії і Максима Маслеїв, де чекала на них перекуска солодлого печива з чаєм і кавою. До речі, в їхньому розкішному підваллі, находяться музейні речі-лемківські народні вбрання, деякі старі предмети домашнього вжитку лемків, лемківська література та картини кількох лемківських малярів. Серед них на стінах найбільше експонатів повішено самого маляра Юліяна Тарновича. Побувати у цьому скромному Лемківському музею ім. Тарновича було дуже корисно, головно тим, які в ньому опинилися вперше.

ПОШАНОВАННЯ ДОВГОЛІТНІХ ЧЛЕНІВ

Ініціятиву голови Першого відділу ОЛК Павла Лопати організувати товариську зустріч для вшанування довгорічних членів Об'єднання, було схвально прийнято прихильниками цієї ідеї. Для реалізації наміченого пляну зайняло всього один місяць часу. І так, 28 жовтня зійшлася сотня людей у приміщенні будинку УНО в Торонто. Програмою цієї зустрічі керував голова Відділу. Щиросердечно привітавши присутніх, а зокрема, найстарших віком членів ОЛК, він коротко розповів про початки засновування Об'єднання, яке почало діяти від 23 липня 1961 року. При цій

Максим Маслей (справа) отримує грамоту.

нагоді присутні довідалися і про перших членів ОЛК, якого першим головою був Іван Оленич. Спершу лемківське товариство мало назву 20-ий Відділ Організації Оборони Лемківщини ім. композитора о. Михайла Вербицького (ООЛ), який тоді нараховував 38 членів.

Після гучного відспівання "Многая літа" призначену заслуженим особам у розвитку Об'єднання, відбулася мистецька програма. В ній брали участь діти і молодь. Деклямували вірші Наталія Лукачин і Дарія Ґбур, співали сестри Наталка і Юлія Гринько, Анна Євчинко, опісля в дуеті Оленка Гриньків і Адріянка Туз грали разом на бандурах, окремо грали на фортепіано Михайло Лукачин, на кларнеті грав Михайло Євчинко, на саксофоні Михайло Романяк, а після них дуже сміливо співала пісню "Лелеча весна" Адріянка Туз і на кінець грою на бандурі і сольоспівом Соні Міхнєвіч, завершено сукупність

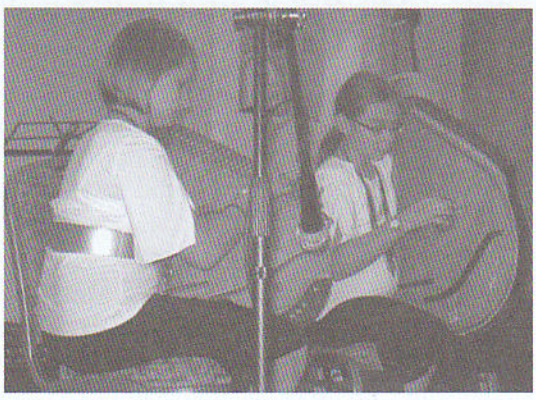

Адріяна Туз і Олена Гриньків грають на бандурі.

мистецьких номерів. Незабаром відбулася роздача почесних грамот, котрими пошановано 11 осіб. Першими, з рук ведучого зустріччю, відібрали Осипа Баб'як і Марія Бохневич – дружини покійних членів св. п. Стефана Баб'яка й Івана Бохневича. Грамоти отримали ще й такі члени: Еміль Баюс, Микола Карпій, Теодор Колос, Микола Марин, Максим Маслей і Дмитро Чабан, а трьом неприсутнім членам переслано: Стефану Баюсові, Івану Оленичеві та Івану Терефенкові. Слід додати, що кожного члена нагороджено ще й китицею соняшника та короткою інформацією про їхній життєвий шлях. І радість опанувала нагороджених, навіть сльозами в очах із задоволення, бо за їхню працю, труд, посвяту часу, витривалість і відданість лемківській організації, належно оцінено. Максим Маслей подякував членам організаційного комітету за так старанно підготовлене спіткання трьох поколінь лемківського роду. Обід домашнього готування, що слідував далі, підготували жінки – членки відділу. Під кінець обіду голова Відділу подякував усім тим особам, які спричинилися до успішного завершення свята. Не буде зайвим згадати, що родини Тирлич, Чупак, Міхнєвіч, Олесневіч, Каня, Шимчак, Лопат та інших, вповні собі на це заслужили.

З'ЇЗД КУ ОЛК

3 жовтня 2007 року відбулося засідання членів Крайової Управи ОЛК. Пройшло воно після наміченого порядку нарад його головою КУ Андрієм Ротком, який під кінець зібрання заявив про свою резигнацію з посту десятирічного голови Об'єднання. Намічено підготовити XV з черги З'їзд ОЛК з датою 4 листопада. Вибрано Номінаційну комісію у складі: Стефан Баюс – голова, Максим Маслей і Петро Гриньків – члени.

Наради З'їзду відкрив перший заступник голови М. Маслей і привітавши членів і гостей, прочитав пропоновану програму. До Президії З'їзду увійшли: Йосиф Терлецький – предсідник, Євген Ладна – заступник й Іван Терефенко – протокольний секретар. І. Терефенко прочитав протокол із останнього З'їзду ОЛК, що відбувся 26 лютого 2006 року. Опісля звітували голови Першого і Другого Відділів П. Лопата і Й. Терлецький та уступаючий голова КУ А. Ротко, як також голова Контрольної комісії М. Карпій

ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ ІВАН МАЙЧИК

Українська музична культура втратила видатного маєстро, великого сина Лемківщини, Івана Майчика.

Іван Майчик відійшов у вічність 24 жовтня 2007 року в м. Львові на 80 році життя.

Композитор, диригент, фолкльорист, заслужений діяч мистецтв України (1993), член Спілки композиторів України (2000).

Іван Майчик

Іван Майчик народився 26 грудня 1927 року в с. Одрехова біля Сянока (Східна Лемківщина). Після виселення у 1945 році студіював музику, а після закінчення Львівської консерваторії (1961), заснував і був головним диригентом хору при Львівському обласному комітеті по радіомовленню і телебаченню (1960-1970). Одночасно він – художній керівник та головний диригент заслуженої хорової Капели "Трембіта" (1964-1966).

Він визначний педагог, який пресвятив себе вихованню творчої молоді, як у Львівському музичному училищі ім. С. Людкевича, так і у Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка. І. Майчик виховав 24 диригенти, 16 із них закінчили консерваторію і успішно працюють на ниві українського мистецтва.

Творчий доробок мистця охоплює понад 450 позицій вокально-хорової музики з багатим жанровим розмаїттям: романси, обробки народних пісень для голосу в супроводі фортепіяно, хорові обробки a-capella, вокальні ансамблі, хорові твори на слова українських поетів. Диригентові і композитору Майчику властива глибока любов до рідного краю, до улюбленої Лемківщини. Не дивно, що у нього найбільше творів на слова поета Б. І. Антонича, також великого лемка. Композитор мріяв підготувати окремі збірки музичних творів на слова українських поетів Т. Шевченка, О. Олеся, М. Вороного, Лесі Українки, Івана Франка, Степана Чернецького, Ліни Костенко, В. Ольжича, М. Рильського, М. Людкевича, Л. Забашти, В. Куйбіди. Кільканадцять композицій автор створив на власні слова.

Збагачуючи наше мистецтво, І. Майчик ще раз засвідчив велику любов до свого народу, до лемківського краю, до його пісні, до мистецтва.

Його музика свіжа, нова, вона чекає на своїх виконавців, свого інтерпретатора, професійних співаків. Вся творчість видатного мистця овіяна чаром Лемківщини, за якою він тужив усе своє життя.

Вічна Йому Пам'ять!

і голова Товариського суду М. Марин. В дискусії над звітами брала чи не половина наявних членів Об'єднання. Кульмінаційною точкою З'їзду було одноголосне прийняття внеску на уділення абсолюторії уступаючій Управі та прийняття нового заряду КУ ОЛК.

Головою став Петро Гриньків на наступні два роки, а до складу Управи увійшли: Стефан Баюс – перший заступник голови, Богдан Чухта – другий заступник голови, Максим Маслей – секретар, Роман Євчинко – скарбник, Богдан Гринько – організаційний референт і Адам Стець – культурно-освітній референт. Контрольна комісія: Іван Терефенко – голова та члени – Микола Карпій і Йосиф Войтович. Товариський суд очолив Роман Колос із двома членами, Стефаном Мереною і Йосифом Терлецьким. Євгена Ладну повірено репрезентувати Об'єднання в Централі Конгресу Українців Канади.

З підкресленням треба зазначити про рішучі слова новообраного голови, який подякував усім за виявлене до нього довір'я повести усю діяльність Об'єднання правильною дорогою, котру започатковано піонерами-лемками 46 років тому назад. І на кінець він заявив: "З надією до співпраці запрошую усіх, бо тільки разом осягнемо нашу мету!".

Павло Лопата

Крайова Управа
Організації Оборони Лемківщини в Америці
вітає
Провід та все членство 3-го Відділу ООЛ в Пассейку, Н.Дж.
з нагоди Золотого Ювілею!

Щастя, добра і успіхів Вам!

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ 3-го ВІДДІЛУ ООЛ В ПАССЕЙКУ, Н.Дж.

Почесні гості Ювілейних Святкувань з Владикою Глібом Лончиною (2-ий зліва, сидить).

Лемківщино! Чудова сторона!
Яких ти славних дочок і синів зродила!
Далеко від домівки, рідної сторони,
Вони традицію свою і рідну мову не згубили.

Майже 75 років тому, коли перші емігранти з Лемківщини ступили на землю Америки, виникла думка створити Організацію Оборони Лемківщини для того, щоб майбутні покоління знали, хто вони і де їх коріння. Одним із головних завдань організації стало надання допомоги братам і сестрам на Лемківщині.

Завдяки багатолітній жертовній праці багатьох людей, які винесли у своїх серцях любов до Лемківщини, ООЛ і сьогодні продовжує активно діяти. Вагомим доказом цього був Золотий ювілей 3-го Відділу ООЛ в Пассейку, Н.Дж., відзначення якого дуже гарно пройшло 13 жовтня 2007 р. в Українській Централі.

Щоб привітати ювілярів, на святковий бенкет прибули достойні гості: Преосвященний владика Гліб Лончина, парох української католицької церкви св. Миколая у Пассейку о. Андрій Дудкевич з дружиною, парох української православної церкви св. Вознесіння у Кліфтоні о. Олег Жовнірович з дружиною, голова Крайової Управи ООЛ Зенко Галькович, заступник голови СФУЛО Марійка Дупляк, голова місцевого відділу УККА Константин Ваньо, голова кредитової кооперативи "Самопоміч" в Кліфтоні Ярослав Федун, голова Фундації Дослідження Лемківщини Стефан Гованський.

Святкування розпочалося з Божого благословення Преосвященного владики Гліба Лончини. Після цього голова 3-го Відділу ООЛ у Пассейку Василь Гаргай привітав всіх присутніх і попросив хвилиною мовчання вшанувати пам'ять членів 3-го Відділу, які відійшли у Вічність. З великою увагою присутні вислухали доповідь бувшої довголітньої голови КУ ООЛ, а зараз заступника голови СФУЛО Марійки Дупляк, яка зазначила, що ООЛ в Америці є великою складовою СФУЛО і провадить плідну працю в справі захисту прав депортованих, збереження їхньої культури та відродження Лемківщини.

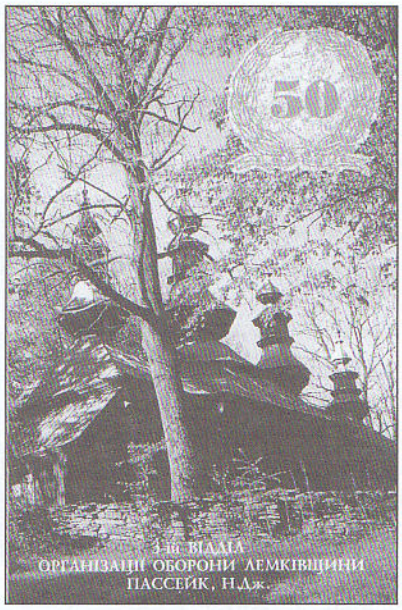

Пропам'ятна книжка з нагоди Золотого Ювілею.

У святкуванні 50-ліття діяльності 3-го Відділу взяли участь члени Крайової Управи ООЛ, представники 1-го Відділу ООЛ в Ню Йорку (голова – Іван Завада), 2-го Відділу ООЛ в Йонкерс (голова – Стефан Гованський), 5-го Відділу ООЛ в Ірвінгтоні (голова – Теодор Пиз), 7-го Відділу ООЛ в Джерзі Сіті (голова – Володимир Блажейовський), Спілки Української Молоді – Марійка Бетлей та Маріяна Завойська, Товариства "Самопоміч" – Марія Бакалець та Дмитро Возняк, Українського Народного Дому – Володиимр Рудкевич, Пластової станиці – Богдан Крамарчук, Української Централі – Роман Дідух, Союзу Українок Америки – Олена Бобеляк, ООЧСУ та ОЖОЧСУ – Валентина Тарахівська.

У своїх виступах-привітах гості відзначили великі заслуги 3-го Відділу ООЛ у моральній та матеріяльній допомозі уродженцям Лемківщини та їх нащадкам, у громадській діяльності для добра української справи, для добра нашої неньки-України, бажали ювілятам наснаги і здоров'я для подальшої плідної праці.

Своїми спогадами про діяльність 3-го Відділу поділився Юліян Котляр, який був одним із його засновників, який і сьогодні також бере активну участь у роботі відділу.

З великим задоволенням присутні сприйняли мистецьку програму, яка розпочалася лемківською піснею "Ой верше, мій верше", у виконанні заслуженої артистки України Лілії Остапенко. У виконанні артистки та юних українських зірочок, сестер Надії та Наталії Павлишин, прозвучали також пісні про Україну, вишиту сорочку, рідний край. Усім дуже сподобалися виступи Наталі Лемішко і танцювальної групи "Калитани" при осередку СУМ (керівник Іван Ленчук).

В ході урочистостей голова 3-го Відділу В. Гаргай нагородив усіх членів відділу почесними грамотами. Такою ж грамотою члени 3 Відділу нагородили і Василя Гаргая за ві працю у відділі та з нагоди 25-ліття на голови відділу.

Завершився бенкет словом священиків о. Андрія Дудкевича і о. Олега Жовніровича та спільною молитвою. Опісля В. Гаргай подякував усім за прибуття на бенкет, за теплі щирі слова і запросив всіх продовжувати забаву під звуки гурту "Галичани". Ведучою урочистостей була Галина Семеняк.

Святкування 50-літнього ювілею діяльности 3-го Відділу ООЛ – це підсумок роботи, пляни на майбутнє, спілкування з друзями. Цей святковий день приніс усім присутнім гарний настрій, залишив приємні спогади, став початком нових справ і ще раз підтвердив, що Лемківщина має добрих синів і дочок, які провадять плідну працю в справі захисту прав депортованих та на благо рідної неньки-України.

Галина Семеняк

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ

Іван Вислоцький, "Спомини розвідника з часів Першої світової війни". Львів, 2007. 228 стор.

Іван Вислоцький – хорунжий Корпусу Київських Січових Стрільців (1918-1919) і чотар Української Галицької Армії (1919-1920). Народився 1893 р. в Лелюхові, новосанчівського повіту на Лемківщині в родині священика.

Під час Першої світової війни в складі австрійської залоги форту в Перемишлі потрапив у російський полон і був вивезений в Сибір, звідки восени 1917 р. утік і на початку 1918 року зголосився до Корпусу Київських Січових Стрільців.

У 1919 р. вступив до Української Галицької Армії, в якій перебував до 1920 р., відтак перейшов на Закарпаття, яке тоді належало до Чехословаччини.

У 1936 р. повернувся в Галичину, а згодом у 1939 р. виїхав на Лемківщину, до Лабової.

В часі Другої світової війни знову перебував в Галичині на Самбірщині, звідки у 1944 р. виїхав до Німеччини, а у 1946 р. – до Парагваю. Помер у 1969 р. в Аргентині.

"Важливість книги Івана Вислоцького – читаємо у передмові проф. Володимира Сергійчука – полягає в тому, що він намагається передати досвід розвідників УГА майбутнім спецслужбам українського війська, детально аналізуючи помилки та організаційні хиби під час творення їх у період національно-визвольної боротьби 1917-1921 років".

Спомини, поділені на три розділи (І. Українська держава 1917-1919 рр., її армія та її провідники очима старшини-розвідника; ІІ. Праця розвідників: на межі між життям і смертю; та ІІІ. Майбутні державні охоронні служби в Україні) можна замовити (ціна 25 дол.) у Ольги Вислоцької-Тритяк за адресою:

Olga Trytyak
12 Iowa St.
Matawan, NJ 07747

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

Св. п. ОЛЕНА-ЛЕСЯ ҐОЙ

29 вересня ц.р. померла Олена-Леся Ґой. Вона народилася в селі Бонарівці, на Лемківщині, Ряшівського повіту, 11 жовтня 1926 року, в родині будівельного підприємця Костянтина Станчака і Катерини з Ґолейвів.

В 1943 році, за німецької окупації, перебувала в Жовкві, в торговельній школі, але в грудні того самого року повернулася додому з приводу тяжко хворого батька, який в кількох днях відійшов у вічність на 39-му році життя.

Після смерти батька сільська управа, не зваживши на горе матері з трьома малими дітьми, призначила 16-літню дівчину на працю до Німеччини. Так малолітня робітниця опинилася в Мюнхені, де через тиждень була арештована ґестапом і заслана до концентраційного табору "Дахав". В'язні жили за дротами і працювали при виборі амуніції.

Після війни Л. Ґой опинилася в таборі переселенців біля Мюнхену, де вступила до учительської семінарії для здобуття середньої освіти, потім працювала в таборі як управителька дитячого садка-дошкілля. В той час виходить заміж за активного пластуна і сумівця, студента УВУ Петра Ґоя.

В таборі Л. Ґой належала до Пласту і до юнацтва ОУН. По приїзді до Америки в 1949 році молоде подружжя осідає в Чикаґо, де приходить на світ доня Маруся, з якою вони переїздять до Ню-Йорку, де П. Ґой вчився в Колюмбійському університеті. В 1959 році народився син Юрій. Л. Ґой віддала своє життя вихованню дітей, яким батьки дали вищу освіту.

В Ню-Йорку Л. Ґой вступає в 1957 році до 1-го Відділу Союзу Українок Америки, стає членом управи, розбудовує відділ, стає його головою, головою контрольної комісії.

Від 1970-их років Л. Ґой була членом Окружної управи СУА на різних постах і п'ять років головою, членом Організації Оборони Лемківщини (в головній управі) і 13 років – її протоколярною секретаркою. Була нагороджена грамотою за її вклад в ООЛ. До кінця життя була членкою ООЛ в Ню-Йорку.

В громаді була довгі роки протоколярною секретаркою в Об'єднаному комітеті всіх організацій Ню-Йорку, кореспонденційною секретаркою і заступницею голови. Була в комітеті будови Церкви св. Юра в Ню-Йорку, та понад 30 років директоркою бюра Фундації Українського Вільного Університету, вчила в школі Товариства "Самопоміч" в Ню-Йорку понад 17 років, працювала в Сіті-коледжі Ню-Йорку 25 років.

Марійка Ґой.

* * *

В пам'ять покійної Лесі Ґой на Пресовий фонд журналу "Лемківщина" пожертви склали: **100 дол.** – 1-ий Відділ ООЛ в Ню-Йорку; **25 дол.** – Марійка і Степан Дупляки, Кліфтон, Н.Дж.

Св. п. ЕВА ГАРАЙДА

8 жовтня по короткій недузі в шпиталі Кабріні в Ню Йорку в присутности дітей внуків та правнуків померла Ева Гарайда з дому Орлецька.

Покійна Ева народилась 16 листопада 1921 року в селі Гирова на Лемківщині, там і виростала до 18 років життя, а опісля була забрана до Німеччини на примусові роботи. Працювала в бавора в місті Апелдах, коло Штутбарту. Там стрінула Кляру Любер Скомську, обі возили молоко до молочарні.

Після війни Ева вернула в своє рідне село Гирів і там перебувала до 1947 року. В тому році була вивезена акцією "Вісла" на понімецькі землі в місто Неметів-Люблін Легніцкі коло Вроцлава, там стрінула Петра Гарайду – односельчанина, який також вернув з Німеччини і був вивезений в те саме місто. Там заручились і повінчалися 13 червня 1948 р. За три роки прийшла на світ дочка Галя, за два роки пізніше дочка Марійка, а опісля син Влодко, одна дочка померла.

Петро працював секретарем в повітовій раді у Вроцлаві, Ева займалась домом і дітьми. В грудні 1960 року родина Гарайдів приїхала до Ню-Йорку і поселилася на 5-ій вулиці в Мангатані. Спочатку працювали на різних роботах, а опісля Петро став манаджером будинку на Wall St. (вулиця світової біржі). Петро приймав до праці багато нащих людей, які потребували в той час праці. Ева також працювала в тому будинку.

Коли приїхали до Ню Йорку, відразу включились у 1-ий Відділ Організації Оборони Лемківщини в Ню-Йорку і там ревно працювали до кінця свого життя. Ева була найкращою особою до переведення збірок на коляду та інші цілі, а також включалась до Союзу Українок Америки і все допомагала всім. Гарайди належали до церкви св. Юра і обоє там помагали. Ева була дуже побожною, щодня ходила до церкви, а опісля ішла робити вареники на церковні потреби і робила їх аж до 86 років та все казала: "треба помагати, бо хто нам поможе – чужинець не прийде...".

Гарайди були щирими патріотами, все де треба було – боронили своє, українське.

Похорон відбувся 11 жовтня з церкви св. Юра на цвинтар в Бавнд Бруку, Н.Дж. Похорон довершив парох о. Бернард, за що родина складає щиру подяку.

Вічна Її пам'ять.

Галя Скомська

* * *

В пам'ять св.п. Еви Гарайда на Пресовий фонд журналу "Лемківщина" пожертви склали: **100 дол.** – 1-ий Відділ ООЛ в Ню-Йорку; **по 20 дол.** – Анна і Теодор Павелчак, Марія Ярослава Костирка.

17 листопада, в 40-ий день смерти була відправлена Служба Божа і панахида, а опісля, під час сніданку в ресторані на 7 вулиці, присутні зложили на журнал "Лемківщина": **70 дол.** – родина Гарайда Раміреz; **30 дол.** – Марянна Кадиляк-Клебан; **по 20 дол.** – Галя Скомська, Анна Кадиляк, Влодко Гарайда.

Св. п. СТЕФАН КУРИЛО

В неділю, 28 жовтня, 2007 р., по довгій хворобі упокоївся у Бозі на 83 році трудолюбивого життя св. п. Стефан Курило.

Покійний народився 15 серпня 1924 року у родині Петра і Татяни (Коблош) Курило в мальовничій місцевости Висова на Лемківщині. Там виростав, ходив до школи і там провів молодече життя.

Під час Другої світової війни разом з батьками був забраний на роботи до Німеччини. В 1949 році Стефан Курило приїхав до США і замешкав у Йонкерсі, Н.Й. Тут, в церкві Св. Архистратига Михаїла 21 травня, 1966 р. одружився з Анною Бабей. Працював у школі Ґрагам-Віндгам в Гастінґс он Гудсон, Н.Й. де був теслярем понад 20 років. Покійний любив робити меблі з дерева, а також різбив у вільному часі.

Слідами свого батька Петра, Стефан Курило включився в суспільно-громадське життя Йонкерсу і діяльності Організації Оборони Лемківщини. Він став активним членом управи і кількакратно був секретарем 2-го відділу ООЛ, а також активним членом Осередку СУМ та її секретарем протягом 13 років.

Покійний Стефан Курило не тільки мав здібні, майстерські руки, але також любив спів і був членом хору при церкві Св. Михаїла. Він також є автором книжки "Об'явлення Пресвятої Діви на горі Явір", де пише про це чудо.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину Анну, дочку Марію з чоловіком Іваном Шматалоха, сина Івана з дружиною Лісою, дочку Христину з чоловіком Андрієм Журавським, шестеро онуків, брата Алекса, сестру Марію (Панчишин) та ближчу і дальшу родину в Польщі, Україні, Канаді і США. Сестра Анна (Оліярчик) померла перед ним.

Дружина втратила дорогого мужа, родина батька і діда, громада тихого та скромного патріота, а 2-ий Відділ ООЛ довголітнього члена, відданого діяча, сина Лемківщини.

Нехай пам'ять про Покійного буде вічною, а чужа, прихильна земля в котрій він спочив, буде легкою.

Вічна Йому пам'ять!

Стефан Гованський

* * *

В пам'ять Стефана Курило пожертви на пресовий фонд журналу "Лемківщина" склали: **по 50.00 дол.** – Анна Курило з родиною, 2-ий Відділ ООЛ в Йонкерсі; **20.00 дол.** – Стефан і Надя Гованські. Разом: **120.00 дол.**

Сердечно дякуємо всім жертводавцям на Пресовий фонд журналу "Лемківщина", а родинам покійних висловлюємо наші щирі співчуття.

Редакція і адміністрація "Лемківщини"

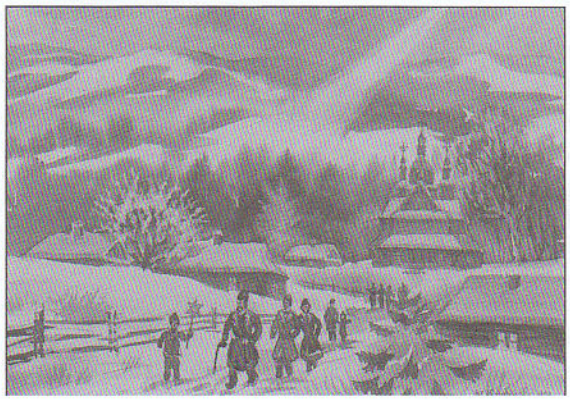

ДО ШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ЖУРНАЛУ "ЛЕМКІВЩИНА"

З початком листопада КУ ООЛ вислала Вам різдвяні карточки з надією, що Ви приймете їх до своєї хати, використаєте їх, а тим самим допоможете нам продовжувати публікацію одинокого українського лемківського журналу в діяспорі – "Лемківщини", який неможливо видавати спираючись тільки на передплатах.

За Вашу підтримку, згори сердечно дякуємо!

Христос Рождається!

Редакція і адміністрація "Лемківщини".

Час біжить...

Чи ви відновили передплату на журнал "Лемківщина"?

Якщо ні, зробіть це сьогодні!

Time is running out on your subscription to "Lemkivshchyna" magazine...
To avoid any interruption in service, simply complete and mail the card below today.

ACT NOW!

Річна передплата — $20.00 — Annual subscription

✂----------

Please start/continue my subscription to "Lemkivshchyna" magazine.

Enclosed is a check for $_____ to cover my subscription for years _____

NAME _____

ADDRESS _____

_____

✂----------

Найкращий подарунок
під ялинку
рідним, приятелям чи знайомим
- передплата журналу
"Лемківщина"!

Згідно з журналістичною практикою, редакція приймає тільки оригінали статтей чи дописів. Статті, які були вислані (надруковані) в інших журналах чи часописах не будемо поміщувати.

Редакція не приймає матеріялів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Прислані матеріяли редакція не повертає.

Статті підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде поміщувати невічливих, образливих для кого-небудь висловів.

Передрук матеріялів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Адреса: "LEMKIVSHCHYNA" Magazine, P.O. Box 7, Clifton, NJ 07015-0007, USA.

Квартальник "ЛЕМКІВЩИНА" видає Організація Оборони Лемківщини в Америці. Адреса:: P.O. Box 7, Clifton, NJ 07015-0007, USA. Річна передплата в США і в країнах поза межами США **20.00 ам. дол.**; ціна поодинокого числа **5.00 ам. дол.**

"LEMKIVSHCHYNA" Magazine is published quarterly by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07015-0007, USA. Subscription Rate, in the United States of America & other countries **$20.00** per year (Bulk mail); single copy: **US $5.00**.

Return to "LEMKIVSHCHYNA"
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07015-0007

PRSRT STD.
U. S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No.937

http://lemko.org

Digitally signed by http://lemko.org
DN: cn=http://lemko.org, o=Walter Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2010.01.03 00:05:09 -05'00'

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ ..... 30.00 ам. дол.
(альбомний формат, тверда оправа)

АННАЛИ, Ч. 4. Матеріяли про Лемківщину ..... 15.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)

АННАЛИ, Ч. 5. Матеріяли-документи про Лемківщину ..... 20.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)

АННАЛИ, Ч. 6. Матеріяли-документи про акцію "Вісла" ..... 20.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 267 стор.)

Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість ..... 10.00 ам. дол.
(тверда, кольорова оправа, 264 стор.)

Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ ..... 25.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 490 стор.)

"1947". ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА ..... 20.00 ам. дол.
(тверда, полотняна оправа, 648 стор.)

АКЦІЯ "ВІСЛА". ДОКУМЕНТИ ..... 20.00 ам. дол.
(м'яка оправа, 561 стор.)

РІЗЬБЯРСТВО ЛЕМКІВЩИНИ ..... 10.00 ам. дол.
(м'яка оправа, 259 стор.)

Василь Хомик. НАША ЛЕМКІВЩИНА ..... 10.00 ам. дол.
(м'яка оправа, 128 стор.)

До замовлення просимо ласкаво додати 3.00 дол. (до кожної книжки) на покриття коштів пересилки

Замовляти на адресу: **The Lemko Research Foundation, Inc.**
P.O. Box 2453
Clifton, New Jersey 07015-2453

Published by ***Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc.***
P.O. Box 7, Clifton, New Jersey 07015-0007 USA